

Ազգ

11 ՄԱՐՏ 2016 ՈՒՐԲԱԹ 9(5409)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Մենք Թուրքիային ասել ենք ՏՕՊ

2015 թ. դեկտեմբերի 23-ին Ռուսաստանի և Հայաստանի դաշնակցության նախարարները Սոսկվայում ստորագրեցին երկու երկրների միացյալ սահմանադրամային ՀՕՊ (Հակաօդային դաշնակցություն) համալարգի ստեղծման համաձայնագիր՝ Կովկասի օդային տարածքը համատեղ դաշնակցություն, Հայաստանի օդային սահմանում արձանագրվող միջադեպերին համատեղ հակազդելու նպատակով: Դա երկարաժամկետ դաշնակցություն, դաշնակցային հարաբերություններով է, վերջապես, ՀԱՊԿ (Հավաքական անվտանգության դաշնակցություն) անդամության ներսում էլ անդամների միջև լինում է ընդհանուր սահմանադրական համագործակցության դաշնակցություն է, հար էլ նման Ռուսաստանի՝ Դաշնակցության, Բելառուսի, Տաջիկստանի և Դրոնայի հետ ունեցած դաշնակցություններին: Մանավանդ որ, դեռևս նոյեմբերի սկիզբը, թուրքական ռազմական ուղղաթիռները կարճատև խախտել էին Հայաստանի օդային սահմանը, իսկ ավելի ուշ, նոյեմբերի 24-ին, արդեն թուրք-սիրիական սահմանի վերջում թուրքական ռազմաօդանավերը կործանել էին ռուսական «Սու-25» ինքնաթիռը, ի ցույց դնելով Անկարայի խիստ ազդեցիկ սրամարտությունները Հայաստանի դաշնակցից նկատմամբ:

Այլ խոսքով, դեկտեմբերի 23-ի դաշնակցության դաշնակցային երկու դաշնակցից երկրների դաշնակցության էր թուրքական ռոնդոնություններին, կանխարգելիչ ու զստողական ֆայլ՝ մկաններ ցուցադրող Անկարային: Եվ դա ոչ ոքի մոտ զարմանք, առավել էա ընդվզում չառաջացրեց ՆԱՏՕ-ի անդամ որևէ երկրի մոտ, բացառությամբ Թուրքիայի:

Բայց հանկարծ, արդեն երկու ամիս անց, հակազդեցություն եկավ Մ. Նահանգներից: Նախ «Ֆորթ» «միլիոնաշիրական» ամսագրում, աղա՛ մորմունների «Ուաշինգտոն թայմս» օրաթերթում լույս տեսան դաշնակցի գրություններ: Չարմանալի փոթաբանությամբ, գրեթե նույն օրերին, մյուսների համազարկին միացավ նաև հեղինակավոր «Ուաշինգտոն փոսթը», ամերիկյան դեկավարությանը և առաջին հերթին նախադաս Օբամային ուղղված մեղադրական հորդորով՝ թե դեմքի ո՛ր է նայում նա, երբ Պուշինը Հայաստանը դարձրել է իր «արբանյակը»... ընդդեմ «ՆԱՏՕ-ի ամենահավասարի և կարեւորագույն դաշնակցի» Թուրքիայի...

Կարիք չկա կրկնելու այդ երեք հրադարակումներում արտահայտված արձանալի խոսքերը ի դաշնակցություն հայ-ռուսական կամ ռուս-հայկական ահավոր ստորադասներին ենթակա Թուրքիայի. ընթերցողը կարող է ծանոթանալ դրանց բովանդակությանը մեր ներկա համարի 9-րդ էջում, ուր սեղեկություններ են տրված նաև դրանց հեղինակների մասին՝ երեք էլ Անկարայի կողմից վարձված ամերիկյան հիմնարկների գրչակներ: Սակայն կարիք կա, ընդամենը մեկ փաստով ի ցույց հանելու նրանց կանխակալ, դաշնակցի և դաշնակցի ոչ մասնագիտական մակարդակով չկատարվող «հմտությունը», որը դրսևորվել է զարմանալիորեն ամենահեղինակավոր «Ուաշինգտոն փոսթում» հրադարակված՝ Էնդրյու Բոուենի գրչով: «Նեանակալի է, որ Հայաստանը միակ երկիրն է սահմանափակում, գրում է նա, որ Թուրքիայի հետ սահմանակցի է»: Ոմն Էնդրյու կարող էր այդպիսի զգիտություն հանդես բերել, սակայն մեծագույն այդ թերթում չկար՛ մեկը, որ գոնե սահմանափակված փառաբանումը նայեր ու տեսներ, որ, օրինակ, Վրաստանը Թուրքիայի հետ ունի 275 կմ երկարությամբ սահման, որից 22.4 կմ.ը՝ ծովային: Կամ Ադրբեջանը, զավթված Նախիջևանի միջոցով, նույնպես ունի սահմանային 14 կմ խորությամբ միջանցի:

Չերկարեմք. Հայաստանն իր հյուսիսի դաշնակցի հետ միասին ՀՕՊ է ասել Թուրքիային՝ ստիպված, դաշնակցական ու ներկա փորձառությունների դաշնակցականով, և դա ֆաջ գիտեն ոչ միայն Մ. Նահանգները, այլև ՆԱՏՕ-ի նրա մյուս դաշնակցիցները:

ՎԱԿՈՒՄ ԱՆԵՏԻՔՅԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

«Մոլ»-երի մոլի գները, Խրամչիխինի լրեստությունն ու էժան ավիասոմներ

Ամեն անգամ լուրջ-լուրջ գրում եմ այս ու այն երեւոյթի մասին՝ կարեւոր համարելով անցնող շաբաթի առանցքային իրադարձությունների մեկնաբանությունը: Այս շաբաթ այլ սրամարտություն է՝ գարունը խուժեց կյանք, փողոց սարավ բոլորիս, շփոնը մեծացրեց՝ մարդմարդ ստանությունը արեւով չեզոքացնելով: Ավելի լուրջ մարդկանց տեսանք, ավելի լուրջ մարդկանց սրամարտությունն զգացիմք, նրանց ամբողջականությունը, որեւէ է ասել, խմբագրում է մեզ, այս անգամ մի փոքր խառնում լուրջն ու կասկածը:

Ամբողջ շաբաթ անցավ Կլարա Տեկիմի ու Ռոզա Լյուխտենբուրգի հորինած, թող ներվի մեզ գուցե ուրիշներին անհաճո բնորոշումը, կեղծ տոնի նշանի ներքո, այսինքն՝ մարտի 8-ի, չնայած նրանք այդ տոնն առաջարկել էին այն դաշնակցում, որ իրենց ժամանակներում կանայք երկրորդ սրտի մարդիկ էին համարվում, որոնց մնում էր ձեռաց դասադարձել հեղափոխական այս զույգի հունից շեղված (այդ թվում սեփուրակ առումով) կյանքը: Ուրեմն՝ մեզ մոտ, Հայաստանում, հիմա կանայք ոչ մայն իրավահավասար են, համեմայն-

դեղա սան հոգսը կրելու մասով, այլև, կարելի է ասել, ավելի հավասար, դեռ մի բան էլ ավելի, այնպես որ՝ էս տոնը մեզ համար չորեք է ակտուալ լինել: Այն ավելի լուրջ այն երկրների կանանց համար է, որտեղ ամուսնում ու սկեսրոջն ընդդիմացած հարսներին ֆարկոծում են կամ էժին թարս նստեցնելով՝ բաց են թողնում փողոցներով: Անգամ մեզ համար դիտելի վիճակով կանայք այդպիսի անիրավահավասար ակնարկներով

տոնը: Բայց դե՛ մերոնց խելիք մարտի 8-ի համար իրենցը չի, մերոնք ազգովին խելագարվում են զանազան ցուցափեղկերի համար՝ ուղիղ ու փոխաբերական իմաստներով: Հասկալից են զամարդիկ, որոնցից որոշներն էլ էնքան են անցել չափը, որ կանանց տոնի միամայակ են հորինել, իրականում իրենց զամարդկությունը դրսևորելու հրադարակային հավելյալ հնարավորության համար: ➔6

ԱՆԱԳԻՏ ԳՈՎԱՏԵՓՅԱՆ

Մյուս անգամ Հայաստան կլինի՞

Անցյալ շաբաթավերջին հայաստանյան լրատվամիջոցները բավարար իրազեկեցին մարտի 4-6-ը Պերմանիայի Դուկարուրգ ֆալոսում անցկացված Եվրոպայի համագումարի մասին: «Հայությունը ցեղաստանության 100- րդ տարեկանի ավարտին » անվանյալ սեղեկավակամ, հեռագրական խորհրդածողվը մոտ 45 մասնակից էր համախմբել՝ Պերմանիայի տարբեր ֆալոսներից, Հոլանդիայից, Ֆրանսիայից, Շվեդիայից, Չեխիայից, Հունաստանից, Լատվիայից, Ռուսաստանից, Վիեննայից, նաև՝ Դուբայից, Երուսաղեմից, Բեյրութից:

«Յեղատղանություն և դաշնակցություն, Հայաստան- Սփյուռք հարաբերություններ, սահմանափակումային զարգացումներ և մեր անելիքները» խիստ տարածված թեմաները եռօրյա խորհրդածողվում թեղեց արծարծվեցին հնարավորինս աշխույժ ռիթմով՝ ելույթ, ֆնարկում, այնուհետ՝ հարցեր, երբեմն սակայն ընդմիջվեցին երկարաժամկետ ելույթներով, ինչը բնականաբար մանրամասնորեն դժվար կլինի ներկայացնել լրագրային մեկ հրադարակման օր-

ջանակներում: Ուստի՝ մեր հղանցիկ հայացքը՝ ստրտե:

Պերմանիայից առաջնորդ Պարեգին արք. Բեյջանի աղոթքով մեկնարկված եռօրյա հանդիպումների առաջին ելույթը վերադասված էր ԵՀՀ նախագահ **Կարո Հակոբյանին**: Նա նկատել սվեց, թե մասնակիցների մեջ փոքրաթիվ են կանայք ու երիտասարդները, հույս հայտնելով, թե հաջորդ ժողովին բացը կզեկվի: Եվրոպայում ձեռավորված հայ համայնքների մասին սեղեկավակամ անփոփ դասկեր ուրվածեցին Պերմանիայից՝ **Ազատ Օրդուխանյանը**, Հոլանդիայից՝ **Սաթո Հայկաբեկյանը**: Ռուսաստանում աղորդ հայերի խնդիրներին անդրադարձավ Սոսկվայում 2008 - ից ռուսերեն լույս տեսնող «ժամ» ամսագրի գլխավոր խմբագիր **Աննա Գիվարգիսյանը**: «Ասում ենք Ռուսաստանում գոյություն ունի Հայաստանից դուրս աղորդ հայերի ամենամեծ համայնքը, բայց լուրջ ենք, որ այդ համայնքը չունի ֆալոսական դիմագիծ, իրեն դաշնակցության ներկայացնող ֆալոսական ուժ: Դորոցական, բուհական դասագրեում հայության մասին ոչինչ չկա այն դարագայում,

երբ դաշնակցական սվյալներով Ռուսաստանում աղորդ է 2, 5 միլիոն հայ: Հայերի օրջանում հայոց լեզվի հանդեմ հեռափրությունը նվազում է: Ռուսաստանում հայ համայնքը որդես ինստիտուցիոնալ կառույց գոյություն չունի», ընդգծեց նա: «Միջին Արեւելի, Խորալի հայ համայնքների խնդիրների վերաբերյալ ելույթ ունեցավ Երուսաղեմում Սուրբ Թարգմանչաց վարժարանում մանկավարժական գործունեություն ծավալող, «Սիոն» դարբերականի խմբագիր **Մինաս Գոռայանը**: Սրա ներկայացմամբ, Տիգրան Մեծի ժամանակներից Երուսաղեմում բնակվող հայերի ներկայությունը վերջին տարիներին առավել սսվար է դարձել՝ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո հրեա-հայ խառնամուսնությունների հետեանով ձեռավորված և առավելաբար Թել Ավիվում այժմ բնակություն հաստատած 11 հազար հայերը բացարձակապես կաղ չունեն ցեղաստանությունից առաջ և դրանից հետո Խորալում իրենց հայությունը գործով շեշտող, «հայերի իրավունքները ակնաբերով» դաշնակցությունը հիմ համայնքի հետ: ➔2

Եվրոպայի եւ մոլեր

էջ 5

Տրեսկից իջած տղան՝ Արման Մանարյանը

էջ Ա,Բ

Եվրոպայի եւ Թուրքիայի պահանջները

էջ 11

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵՍ

Այո՞, թե՞ ոչ

Ինձի համար միշտ հարց եղած է, թե հայաստանեան անցագիրը (կամ անձնագիրը) ո՞ր չափով մեզ հայաստանցի կը դարձնէ, ըսել կ'ուզեմ, բնիկ հայաստանցիի մը բոլոր իրաւունքները վայելելու իրաւունք կու տա՞ն:

Ալեկի յսակացնեմ ըսածս. վերջին ֆանի մը տարիներուն Հայաստանի ֆաղաֆաղի դարձած անձ մը իրաւունք ունի՞ ըսելու Տեղացիի մը, որ ես ալ ֆեզի հաւասար հայաստանցի եմ եւ իրաւունք ունիմ վայելելու ֆեզի շնորհուած խօսքի ազատութիւնը, ցոյցերու մասնակցելով ղեկուբեան դէմ արտայայտուելու, կամ բանաւոր թէ գրաւոր ելոյթներով երկրին բերութիւնները, կամ ղեկուբեան սխալ ֆաղաֆաղութիւնը բնադատելու, նոյնիսկ հայիոյելու ազատութիւնը, ինչդէս սանձաւարկօրէն կ'ընեն շատ:

Ես կը կարծեմ՝ ո՛չ. այդ իրաւունքները, եթէ նոյնիսկ սահմանադրութիւնը տեղացիին հաւասար կը շնորհէ նաեւ եկուորին, այնքան ասեմ, որ օրինաւոր անձնագիր կը կրէ, տեղացի չընդունիր եւ հաւանաբար իրաւունք ալ ունի չընդունելու: Տեղացի մը այստեղ ծնած, մեծցած է, երկրին ֆաղաֆաղն ու լեղին հասնեած, դժուար թայմաններուն կ'ուրծ տուած, տառապած, զոհուած, տկարած է, մասնակցած է երկրին վերելքին... դուն բան մը չըրած՝ եկեր ես իրեն հաւասար այդ բոլոր իրաւունքները վայելելու...

Բայց եկուորն ալ կ'ըսէ, որ իմ ալ օտար հողի վրայ խարտեմքի կ'արտօնու աղած է, տառապած է իրեն համար խոր միջավայրի տայմաններուն մէջ, սագնաղած է ու տայմարած յանուն հայ լեզուն, հայկական մշակոյթն ու հայու դիմագիծը ղախողանելու, եւ հիմա, որ ղարազաները զինք մղեցին հեռանալ վսնագալից իր միջավայրէն, նախնորութիւնը եղած է Հայաստան հաստատուի եւ միայն հոգեղէս Հայաստանի մէջ աղբելու փոխարէն, ուզած է ֆիզիքաղէս ալ աղբիլ այդ հողին վրայ ու դառնալ մէկ մասնիկը հայրենիին: Այս բոլորն ետ, իրաւունք չունի՞ հայաստանցիի մը հաւատարմելու:

Ինչդէս օտար լեզուով կ'ըսեն, զը ժիւրէ՛ այո՞, սակայն զը ֆալթօ՞ ո՛չ. Այսինքն, ըստ օրէնքի, այո՞, սակայն փաստօրէն՝ ո՛չ: Ուրեմն...

Ուրեմն, նոր ներգաղթած սփիւռքահայը կամ որդէ երկրորդական ֆաղաֆաղի ղիտի աղբի, միշտ զգոյշ ըլլալով, որ բարձրաձայն չհնարաղէ եւ չնաւաղէ տեղացիին «Չհաւանեցի՞ք, վերադարձէ՛ք ձեր երկիր» խօսքը, կամ ալ ղիտի խօսքի ու աղբի առնէ որեւէ տեսակի թեթեւ կամ ծանր հակադարձութիւն:

Կը յիշեմ Մուսեղ Իւթանի «Մեռնիլը որքան դժուար է» թատերադրութիւնը, ուր մարդ մը կատարած մնացած էր երկինքի եւ երկրի միջեւ, ֆանի որ ոչ երկինքը կ'ընդունէր զինք, ոչ ալ մեռնելէ ետք երկիր կ'ըսէր վերադառնալ...

Իմա Հայաստան աղատեսանած սուրբաղբերուն վիճակն ալ այս է:

➔ **1** «Ասիկա արյունոտ վեր մըն է մեզի համար», ասաց բանախորտը, այնուհետ անդրադառնալով երկրի բազմաշերտ բնակիչներին, հրեա-հայ հարաբերութիւններին, ֆաղաֆաղական կյանքին, Կնեսեթուն հայոց ցեղասպանութեան ձանաչման աշխատանքներին:

Լավիայի հայ համայնքի խնդիրներին անդրադարձալ տեղի «Հավասֆ» հայկական միութեան նախագահ **Սոթրակ Տեր-Ավետիսյանը**, որ ծանուցեց նաեւ ջալախահայրութեան արդի մարտադրութեան մասին:

Զննարկումներին հանդես եկան **ժիրայր Չոլաֆյանը** (Փարիզ), **Զավեն Խաչատրյանը** (Շվեդիա), **Երվանդ Խոսրովյանը** (Գերմանիա), **Պայծիկ Գալայճյանը** (Բելուսի), **Սարսիւռ Չոլաֆյանը** (Դուբայ), **Գեւորգ Հակոբյանը** (Վիեննա), **Մինաս Հովհաննիսյանը** (Հունաստան), **Հարություն Սիւնոնյանը** (Ամստերդամ), **Անուշավան Կիւրկոսյանը** (Հոլանդիա): Արժե ընդգծել, որ

վող ղազմավարութիւնը, մանավանդ վերջին քաջանուն շինման գծուն սրված արհեստական ղաջտեղանական իրավիճակը, Արքեպարի՝ օրտցը իր իրավունքների համար առավել բարձրաձայն խոսելու, Եվրոպայում՝ տարբեր կառուցների տարբեր մեկնաբանութիւնների, կարգավորման հնարավոր վսնագալոր զարգացումների մասին:

Ներկաներից միջազգային իրավունքի մասնագէտ **Րաֆֆի Գալֆայանը** իրազեկեց, թէ Հայաստանն ու Սփյուռքը ղեկ է աղացուցեն աշխարհին, թէ Արքեպարի տարբերութեան տակ մնալու ղարագայում հայերի կյանքին վսնագ է սղառնում՝ կսղանվեն: Սա կարելի է օզտազորել լալ լոքքիինգի միջոցով, մեր դիվանագէտները Վաշինգտոնում զիտեն այս ձանաչման, բայց արտնութիւն չունեն, ասաց Փարիզից ժամանած **Գալֆայանը**:

Մեկ ուրիշ՝ նախկին հայաստանաբնակ, այսօր Եվրոպայում հաստատւած մի մաս-

հանդէտ իր հասակ՝ ձախակողմյան դիրքորոշմամբ: (Ալեքսի Զալֆի հետ մեր հարցազրույցը՝ «Ազգի» առաջիկա համարում):

«Տեղատարածութիւն եւ ղախանցատարածութիւն» վերնագրալ միտուն հանդես եկան Փարիզից ժամանած իրավաբաններ՝ ֆրանսահայ իրավաբանների միութեան համանախագահ **Վերժին Դյուսեն** եւ մարդու իրավունքների միջազգային ֆեդերացիայի FIDH նախկին նախագահ **Րաֆֆի Գալֆայանը**: Նրա հետ մեր ժալալուն հարցազրույցը «Ազգի» առաջիկա համարում ներկայացնելով ծանուցենք միայն, թէ հայկական ԶԼՄ-երը տարածեցին Գալֆայանի հասուցման ղախանցի մասին խորհրդատուական հնչեցրած կարտոր թեզերը, անուշադրութեան մասնելով առավել առաջնային՝ սլալաների տեմարան ստեղծելու վերջինիս զաղափարը: Ինչդէս բոլոր բանախոսների ղարագայում, Գալֆայանին էլ դժվար հարցեր ուղղեցին: 1915-ի ձանաչում, դատարարուն եմ ղախանցում, իսկ հանցա-

Մյուս անգամ Հայաստան կլինի՞

ԵՅՀ նախագահ Կարո Հակոբյանի՝ օտարազը, ժամանակացույցը հարգելու ղարաձանաչութիւնն էր ղաջառը, որ արտաֆալելու ցանկութիւնն ունեցող բոլոր մասնակիցները խոսափողից օզսվելու հնարավորութիւն ունեցան:

Շարք օրվա բնարկումը նվիրւած էր Հայաստան-Սփյուռք համագործակցութեան: Արանյակային կաղի միջոցով Հայաստանի ֆաղաֆաղական, սնեստական, հաստակական ներկա վիճակի, ինչդէս նաեւ ժողովրդավարացման մասին Երեւանից խոսեցին Հիմնաղի խորհրդարանի աղքան **Ալեք Ենիգոնչյանը**, կառավարման փորձագէտ **Հարություն Մետրքյանը** եւ **Մանվել Սարգսյանը**, որի վերլուծութեան առարկան Արցախի արդի վիճակն էր եւ ղարաբայում հիմնաղաղի քուրջ ծալալվող զարգացումները: Ալեք Ենիգոնչյանը բազմաթեւեռ վերլուծութեան մէջ ընդգծեց, որ հայութեան բոլոր կարտորագային հարցերի լուծման նախաղայմանն այսօր կենտունակ, հզոր Հայաստանի կերտումն է: Նրա ներկայացմամբ ներքին եւ արտաին ձնունների հետեւանքով խոր ձգնաժամուն զեմվող Հայաստանի Հանրաղէտութիւնը կամ չի զեմի ներքին ուժ եւ լիովին կփիլովի, կամ՝ այս փակուղուց դուրս կգա, կառաջանա լուսավոր ձանաղարիով: Հայաստանն այս վիճակից դուրս բերելը նաեւ Սփյուռքի խնդիրն է, ընդգծեց Ենիգոնչյանը: Իրեն ուղղված հարցին, թէ ինչդէս է փոքրաթիվ ժողովուրդը դժգոհութիւն արտաղայտելու համար փողոց դուրս գալիս, բանախոսը ղաջատխանեց, թէ հավանաբար ժողովուրդը ֆաղաֆաղական արդի ուժերի մէջ չի տեսնում իր համար վսահելի այն ուժը, որին մաս կգաղի եւ զործնական ֆայլը արտաղաղթն է դառնում:

Հարություն Մետրքյանն էլ ընդգծեց, թէ հայութեան բոլոր հարցերը հնարավոր է լուծել, եթէ զերակա դառնա հզոր Հայաստանի ստեղծումը: Նրա դիտարկմամբ հայը սոցիալական քարծամբ հեղափոխութիւն չի անի, հայը ոտքի է ելնում բացառաղէս ազգային հարցերի համար, իսկ մեր ազգային հարցը հզոր Հայաստանի ստեղծումն է, ասաց Մետրքյանը՝ կոչ անելով ազգային հարցերի քուրջ համախմբման, վերաղեւելով բաժանարար գծերը եւ ստեղծելով ազգի ոսկե հիմնաղարմը: Ժողովուրդը ընտրութեան մէջ չի տեսնում իր քաղ, ասաց բանախոսը ի ղաջատխան ընտրութիւններով վիճակը փոփոխելու մասին հարցին, մենք լալին չենք առաջարկում, վաշի եւ վասաղույնի միջեւ ընտրութիւնն ենք առաջարկում, նա էլ վերցնում է 5000 դրամը եւ վաջը ընտրում, ասաց Մետրքյանը՝ հիշեցնելով, թէ համաղարիային լրասղամիջոցները զեմուն են մեր արժանիներին, իսկ մենք մեր ներուժը ման գալու ղախանց չենք էլ դրել, ղաջանականորեն ման ենք գալիս ոսկու հանքերի վրա եւ ոսկին չենք տեսնում:

Մանվել Սարգսյանը նախ հանգամանորեն ներկայացրեց ղարաբայում հարցի արդի վիճակը, Արքեպարի՝ տարիներ չփոխ-

նակից նկատեց՝ նախ ձետենք մեր վերաբերումները՝ ղարաբաղն անկախ է, թէ՛ Հայաստանի մաս է: Ո՞վ սղեց՝ ղարաբաղը անկախ հոչակելով Հայաստանից հեռու ղախելու միտք: Մրան փորձեց ղաջատխանել հոլանդաղաղ **Մաթո Հախվերդյանը**՝ եթէ մի երկիր մյուս երկրի տարածքը գրալի, անեփա է, դրա համար էլ տարածաղային անբողջականութեան իրավունքին միջազգային օրենքով զեմվեց ինքնորոշման իրավունքը: Չեխիայից «Ուրարտու» հայ-չեխական միութեան նախագահ **Ալեքսանդր Սարգսյանն** էլ հալվելեց՝ ինչու կարող էր Կոսովոն անկախանալ, ղարաբաղը՝ ոչ, չե՞ տեսնում համաղարիային տերութիւնները քախմաս են խաղում: Չանք հողակտոր զեմքը ղարաբաղում ու ղախենք այսօր Արարաղը: Թէ չէ կամաղ-կամաղ երկրից դուրս են գալիս, ինչ ընտրութիւն, ժողովրդի վսահութեան խնդիրն է, խոսում ենք սաղիկներից, ֆիլիկներից, թէ Եվրոպայում ինչ կաղիտալ են ձեռք բերել, եւ ոչ մեկը մրանց ձեռք չի բռնում, միալոր ղիտի լինենք, որ մեր ձայնը տեղ հասնի, կոնկրտե առաջարկ արեց նա: Գալֆայանը նորից քետեց, թէ ղեալիտաղ ղիտի լինելու անընդիտաղ ղիտել, թէ Արքեպարի իրավասութեան տակ վսնագղած է հայերի կյանքի իրավունքը: Զննարկմանը մասնակցում էին նաեւ Արեւնահայոց Ազգային համագումարը ներկայացնող զեմերալ-լեյտեման **Նորաս Տեր-Գրիգորյանը** եւ **Կարեն Սիֆայելյանը**:

«Թուրքիան եւ տարածաղքանային զարգացումները» վերնագրված միտուն հանգամանաղից խոսեցին **Էդուարդ Տիգիջյանը** (Բեռլին) եւ Պոլսի «Նոր զարթոնք»-ից **Ալեքսի Զալֆը**: Հրանտ Դիմիլ օրինակ է եղել, 2004 թվականին մալվորական, մշակութային գործունեութիւն ծալալելու նղատակով email - ի՞ վերոնչալ անունով արձանագրված խոսքը, ըստ դրա հիմնաղի անղան, այժմ Գերմանիայում բարձրագույն կրթութիւն ստաղող Ալեքսիսի, աղխոյժ գործունեութիւն է ծալալել եւ այսօր աղի է ընկնում նաեւ ֆաղաֆաղական հարցերի

վոր համակարգի դեմ ինչդէս չենք քարծվում, ասաց **Շանթ Ոսկերչյանը**՝ հիշատակելով, թէ ՀՀ 3 չընտրված նախագահների ֆաղաֆաղականութեան ղաջառով հայերն իրենց երկիրն են լնում:

Փարիզում լույս տեսնող «Նոր Յառաղ»-ի խմբաղի **ժիրայր Չոլաֆյանը**, որ արձանագրեց, թէ զանաղան ղաջառններով Հայաստանի ղաջկերը դժախտաբար սփյուռքահայի մէջ սղարանում է եւ անհրաժեշտ է կենդանի, արթուն ղախել Հայաստանը, ընդգծեց Եվրոպայում հայկական լրասղական ցանցի ստեղծման կարտորութիւնը: Հայաստանի սղարացող ղաջկերի մասին արտաղայտեց նաեւ ԵՅՀ Գերմանիայի մասնաղխողի նախագահ **Րաֆֆի Ղեշիկյանը**: «Հայաստանի ղաջկերը նախկինում Վիկտոր Հանքարձունյանն ու Պարուր Սեւակն էին, Մերգեյանը, այսօր՝ Աժ- ի մէջ վսնագղար երեսներով մարդիկ: Բայց չընողնամք, Հայաստանն ունի նաեւ Հասմիկ Պաղայան», ասաց Ղեշիկյանը: «Ել ղենրիկ Սիլիքարյան», լալեց քարունակութիւնը՝ նա Հայաստանն այնքան PR արեց, որ ֆան չէին արել վերջին տարիներին: Երբ Ազատ Օրղուխանյանը նկատեղ սղեց, թէ եկեղեղի կառուցելու փող միշտ կա, իսկ իրենց մշակութային ծրագրերը հենց նույն ղաջառով ուտարութեան չեն արժանացնում, Գալֆայանը այսղէս ղաջատխանեց՝ ինձի համար փողի հարցը երկրորդական է, եթէ լալ ծրագր կա, փող կզեմվի: Չղետ է կիտել Հայաստանի եւ Սփյուռքի աղաղան: Եթէ Հայաստանը չլինի, Սփյուռքը կենդանի, եվրոպական ինքնութիւնը կընքե, ասիմիլացղան՝ ուծացումը կընքե: Շանթ Ոսկերչյանը զիտե, որ ներաղաղական կյանքը Հայաստանում լալ չէ, բայց կփոխալի: Ինչ կոնկրտե որոշում եղ ընողումելու, որ Հայաստանում կյանքը փոխալի, ասաց Հայաստանից արտաղաղած մեկը, որ չղաղատեղ ղաջատխանի, ձեալկերղեց՝ ասում եղ մյուս անղան... Բայց կարող է մյուս անղան էլ Հայաստան չլինի:

Պոլսոբուրգ, Գերմանիա

ԵՐՎԱՆԻ ԱԶՍՏՅԱԼ

Իրավագիտությունն այնքան էլ առաջընթաց չի արձանագրել Թուրքիայում Օսմանյան սուլթանների ժամանակներից ի վեր: Հայ գրականության մեջ հասարակությանը փչեց ծանոթ երգիծաբան-նովելիստ Առանձարը (Միսախ Զեյնալի Գոյումձյան, 1877-1913 թթ.), ով նշանակալից էր իր ժամանակագրության թուրքական օրենքները, իր դասնավաճակներից մեկում դասնում է մի հայի մասին, ով մոլորակի մոտիվները համար մեղավոր է ճանաչվում (ինչպես Սեան Նեանյանը՝ մարգարեին անդամակցելու համար): Բողոքարկման ժամանակ, սակայն, գրասիրտ դասավորը արդարացում է նրան, հիմնավորելով իր վճիռն այն փաստով, որ մոլորակի մոտիվները որոշակի ֆանտաստիկա են, որով անողորմության դատարան էին դարձել, այդ առաջադասյան բավականին ուժեղ սանկցիոն հետևանքով արդեն թափվել են: Ցանկանում ենք, որ Նեանյանի գործն էլ մեզնից ավարտ ունենա:

(Շինծու) Գործն ընդդեմ Սեան Նեանյանի

Ներկայիս Թուրքիան Եվրոմիությանը անդամակցելու թեկնածու է եւ Երդրդանի կառավարությունը, այդ կառույցի նախադրամաններին համաձայն, որոշ բարեփոխումներ է իրականացնում երկրի օրինական դաշտում, հասկալից մարդու իրավունքների եւ խոսքի ազատության բնագավառներում, չնայած բարեփոխումներ են ուղղորդվում կոստանդուպոլիսում ու մասնակց ազատությունների վրա հարձակումները եւ մեծ թվով լրագրողների բանտարկությունները:

Թուրքիայի ֆալսաբանի Դոդու Փերինչեթը ՀԱԵԵԿԻ-ի միջոցով Հայոց ցեղասպանության 100-ամյակը, եւ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը արդարացրեց նրան հիմնավորելով իր որոշումը անհատի ազատ արտահայտվելու իրավունքով, միջոցառում նրա այդ իրավունքի մասին բարձրագույն թուրքիան հայ մտավորական Սեան Նեանյանին 25 տարով բանտարկում է Թուրքիայի դատարանում մասին իրականությունը ստելու համար: Թուրքիայի նման երկրից մարդ կարող է ակնկալել օրինականության խախտումներ, բայց նման դատարանում եւ նման վերաբերմունքով եվրոպական դատարանից՝ ուղղակի անտրամադրելի է: Եվրոպայի հրեշտակ է մրցի Թուրքիայի հետ այդ հարցում:

Ի դեպ, երբ թուրք լրագրողներ, ներառյալ նաեւ «Ջուրնալիստներ» խմբագիրը, բանտարկվեցին, բողոքի ձայներ լսվեցին աշխարհում, բայց երկու տարի առաջ անարդարացիորեն ձերբակալված Նեանյանի դատարանում ցարդ ոչ մի արձագանք չի հնչել:

Արևելահայ ազդեցիկ մարդիկ հաճախ գումարներ են լինում: Նրանք ընթացում, մարտահրավեր են նետում օրվա ընդունված սոցիալական, բարոյական եւ ֆալսաբանական մոտեցումներին, եւ այդ ընթացքում, երբեմն իրենց կյանքի գնով նրանք մտածողության նոր ուղիներ են ձևավորում, որով, իրենց հերթին, հետագայում դառնում են ընդունված «նորմեր»՝ հասարակության մեջ: Նեանյանը կարող է դասվել սոցիալական այդ ընթացումների (ինչպես Չիտուս Զիլիսոյը, Զորդան Բուրնոն, ժամանակակից, եսայն) ցարկում, բայց դժբախտաբար նա ճիշտ վայրում (երկրում) չի աղուում:

Նա բազմազան անձնավորություն է, ով հսկայական ծառայություն է մատուցել հասարակությանը: Բայց նրան բանտարկել են կեղծ, շինծու մեղադրանքների հիման վրա: «Change.org»

առցանց կայքում ներկայումս խնդրագիր է ներկայացված նրան ազատ արձակելու մասին, բայց ցարդ այն միջազգային ուժերից էլ արժանացել, ի հեռուստա հայկական համայնքներին:

Բայց նրա դատարան, եւ դատական գործը միայն հայերին չէ, որ վերաբերում է, քանի որ նա դարձել է արդարության (կամ անարդարության) միջազգային խորհրդանիշ: Նա արդեն երկու տարի է, ինչ բանտում է գտնվում (*) եւ դեռ 11,5 տարի էլ ունի անցկացնելու այնքան, իսկ եթե դեռեա առկա մեղադրանքներն էլ «հաստատվեն», նրա դատարանը կարող է երկարաձգել եւս 25 տարով:

«Ալ-Մոնիթորում» տպագրված իր հոդվածում Օրհան Զեյնալ Զեյնալը գրում է. «Սեան Նեանյանին դատարանում են անօրինական ժամանակաշրջանում կասարելու համար Թուրքիայում, որտեղ անօրինական ժամանակաշրջանում անթիվ-անհամար են: Փոխանակ ճարտարապետության աստիճանում Նոբելյան մրցանակի արժանացնելուն Շիրինջի իր հողատիրությանը ստեղծած ժամանակների համար,

դատարան Թաներ Աֆանը, ով մեկ առ մեկ թվարկել է դատարանի իրապետական բոլոր ուժերը, որոնք հետագայում Աթաթուրքի արժանանակների Թուրքիան ընդհանրապես փրկում են իրենց անօրինական ժամանակներից: Թուրքիայի կամ Թուրքիայի հայր»:

Թուրք գրող Ազիզ Նեյհինը այլ առողջ դատարան մտածողության մեկ ֆայլ առաջ անցնելով հարց է սվել, թե «ինչպե՞ս այդ դրոշմակրողին իմ կամ իմ երկրի հայրը դեմ է կոչվի»:

Վերջին տարիներին, մեկ այլ թուրք դատարան՝ Հոլանդիայում աղոթող Ուզուր Ունգուրը հրատարակեց «Արդի Թուրքիայի ստեղծումը» վերնագրով մի գիրք, որտեղ ցարդարել է այն միտքը, թե ժամանակակից Թուրքիայի հարուստ դատարանում այժմ վայելում է հայերի հարստությունն ու բռնազավթած ունեցվածքը: Նեանյանն այժմ բանտում է նմանատիպ մեծ արտահայտելու համար: Նաեւ Հայոց ցեղասպանության հարցի ցուրտ բարձրագույնը նաեւ: Նա բազմաթիվ սղառնալի-

ներ էր ստացել կրոնական ճնշումների դեմ դալարելու համար եւ գուցե բանտում գտնվելը բարի է իր համար, որտեղից չարժանանա Հրանդ Դինի բախտին:

Ինչ վերաբերում է իր դեմ հարուցված բուն գործին, օրենքը, որի հիման վրա Նեանյանին բանտարկել են, արդեն չեղյալ էր հայտարարվել դրանից առաջ: Այս մասին ընդդիմադիր ՀԸԲ կուսակցության անդամ, խորհրդարանի դատաբանական Պերվին Բուրաքի հարցադրումը խորհրդարանում անդատարանում էր մնացել: 2863 օրենքի 65-րդ հոդվածը սահմանադրությունից հանվել էր դեռեա 2012 թվին, բայց Նեանյանի գործը մնող դատավորը բարեփոխել էր կիրառել այն: Նրան մեղավոր ճանաչելը հակասում էր նաեւ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի 6-րդ եւ 7-րդ հոդվածներին:

Նախագահ Ռեջեփ Թայիբ Երդոդանի կրոնական մոլեռանդության հետեւանով երկրում ներկայիս ձեւավորված օտարաշարժության մթնոլորտում, գործող օրենքների բարեմաս ցրություններն ու լավ մտադրությունները չեն կարողանում փոխել մարդկանց մտայնությունը:

Նեանյանի ներկա գործը մարտահրավեր է ուղղված ոչ միայն աշխարհասփյուռ հայության, այլեւ մարդու իրավունքների դատարան կազմակերպություններին: Համապատասխան հասարակական կարծիքից մեք է ուժ գտնի փողազերծելու ժամանակակից Թուրքիայի մարդու իրավունքների խախտումները, այլապես այդ երկրի Եվրոմիությանը անդամակցելու հայտը ծիծաղի առարկա է դառնալու:

Ժամանակն է, որ Սեան Նեանյանին ազատ արձակեն բանտից: Նա, ճիշտ է, ցասախոս է, ընդդիմադիր է չի դատարանում թուլացնել իր դատարանը կամ թափել իր դիմագիծը դատարանի արտաքին կյանք վարելու համար այդ երկրում, այնպես Թուրքիային էլ հենց նրա նմաններն են դեմ, որտեղից դառնա ժողովրդավարական երկիր:

Գեորգյե, ՄՆ Թարգմ. Տ.Ծ.

(*) Նեանյանը բանտում է գտնվում 2014 թվի հունվարի 11-ից: Նրան մեղադրանքով «Սուլթանիսարի բաց բանտ» էին տեղափոխել 2015-ի սեպտեմբերի 24-ին, բայց, ըստ «Ալյուս» թերթի, վերջերս դարձյալ մեղադրանք են տարել:

Եվրոպայի խորհուրդն անդրադառնում է Վրաստանում հայ եկեղեցու խնդիրներին

Եվրոպայի խորհրդի ռասիզմի եւ անհանդուրժողականության դեմ դալարելու հանձնաժողովը Վրաստանում իրավիճակի առնչությամբ հերթական իր զեկույցում անդրադարձել է հայերին առնչվող վիճակին: Որոշու ընդհանրական զեկույցում նշվում է, որ չնայած Վրաստանում որոշակի առաջընթաց կա այս ոլորտում, այդուհանդերձ էթնիկ եւ կրոնական որոշ փոխադասությունների նկատմամբ ասեղության խոսքն ու իրավունքների ռեա-հարումը վերջին տարիներին ավելացել են այն դեպքում, երբ իշխանությունների արձագանքն էլ հեռու է բավարար լինելուց:

«Ասեղությունն ու ֆիզիկական հարձակումները որոշ փոխադասությունների, հասկալից մուսուլմանների նկատմամբ ավելացել են, եւ ընդհանուր առմամբ էլ վրաց հասարակությունում հոմո- եւ սրանսֆոբիկ միջավայր կա», ասվում է Եվրոպայի խորհրդի համադատարանական հանձնաժողովի մասնակցի հարցազրույցում մեջ: Եվ որքան էլ ռասիզմի եւ անհանդուրժողականության որոշ դրսեւորումների դեպքում Վրաստանում նախատեսվում է օրինական դատարան, մասնատիպ ցաս խախտումների համար ֆրեական դատարանատեսություն նախատեսված չէ:

Չեկույցում, որը ներառում է մինչեւ 2015թ. հունիս ընկած ժամանակահատվածը, անդրադարձ կա 2012թ. ապրիլի 24-ին Վրաստանի խորհրդարանում Հայոց ցեղասպանության առնչությամբ տեղի ունեցած ֆնարկմանը, որտեղ աղբյուրացի դատաբանական Ազեր Սուլեյմանովը արել էր ռասիսական հայտարարություններ հայերի նկատմամբ: Նմանատես մեջբերված են դեպքեր, երբ վրաց փորձագետները, որոշ դատաբաններ՝ մյուսների հայկական ծագման առնչությամբ արել են բացասական, ստորացող հայտարարություններ:

Չեկույցի 31-րդ կետում նշվում են այն ռասիսական, ասեղության հայտարարությունները, որ արվել են կառավարության կողմից կրոնական փոխադասություններին ֆինանսական փոխհատուցում սրամարելու որոշումից հետո: Մասնավորապես, խոսքն այն համեմատությունների մասին է, թե «գուցե ֆինանսավորեն նաեւ սասանիսներին» կամ «ավեսարանական եկեղեցու հավանքերը հակափրսոնեական անհավաստների համախմբում է եւ դեմ է դրանց մասնակցել»: Այստիպ մեկնաբանություններ են արվել վրացական առաջադատարանից:

«Վիճահարույց» ներկայացվող հայկական եկեղեցիների եւ դրանց վերադարձի հարցի առնչությամբ զեկույցում հետաքրքիր են նաեւ անդամներ կան: Ի մասնավորի, փաստաթղթի կետ 94-ում նշվում է, որ անցյալում վրացական եկեղեցու մեծացող հարցին դիրքով դալարանավորված, այժմ էլ միջեկեղեցական համագործակցությունը կաղում է՝ չնդատեսելով կառուցողական բազմակարծի կրոնական ավանդույթի ձեւավորմանը:

«Սա ակնհայտ է նաեւ եկեղեցական շինությունների՝ իրենց նախորդ տերերին վերադարձնելուն առնչվող խնդրի դատարանում, քանի որ դրանց մեծ մասն այսօր օգտագործում է վրաց եկեղեցին: Հայ առաքելական եկեղեցին դատարանում է վերադարձնել 6 եկեղեցիներ: Եվ քանի որ Հայ առաքելական եկեղեցին Վրաստանում ունի հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի կարգավիճակ, դա բավարար չէ նշված եկեղեցիների նկատմամբ սեփականության իրավական ժառանգորդ լինելու համար»: Չեկույցի համաձայն, նման իրավիճակում է նաեւ Կաթոլիկ եկեղեցին, որին դատարանում եկեղեցիների դեպքում էլ Վրաց եկեղեցու մուսֆի հետ հեռացվում, ջնջվում են կաթոլիկ լինելու վկայությունները:

Այս եւ այլ դիտարկումների հիման վրա Եվրոպայի խորհրդի՝ ռասիզմի եւ անհանդուրժողականության դեմ դալարելու հանձնաժողովը առաջարկություններ է արել վրաց դատարանը, սակայն որքանով դրանք ընդունելի, առավել եւս իրագործելի կդառնան՝ հստակ չէ:

ԱՐԱՆԵՆՆ ԿԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱԼ

Ուղղում

Մեր անցյալ համարի 6-րդ էջում տպագրված Երվանդ Ազատյանի «Չորսանամ վրացական «բարեկամությունից» հողվածի առաջին սյունակում տեխնիկական խոսքի հետեւանով բաց էր թողնվել մի նախադասության ավարտը, որի համար հայցում ենք ընթերցողների ներողամտությունը: «Փետրվարի 12-ին արտասանած» դարբերության ավարտին դեմ է լինել «Վրաստանի եւ Իրանի հետ մեր հարաբերությունները զարգանում են բարիդրացիական մթնոլորտում»:

ՀՈՎԻԿ ԱՏՅԱԼ

Պատերազմ եւ կին

Իրականում մարտի 8-ը ոչ թե կանանց օրն է, այլ կանանց իրավունքների պաշտպանության օրն է...

Այս համատեղում մարտի 8-ը ոչ թե կանանց օրն է, այլ կանանց իրավունքների պաշտպանության օրն է...

Այս մասնությունը, սակայն, ինձ ուշադրություն չէր հրավիրում...

վանագավոր, քան ծեծը: Բանն այն է, որ, երբ կանայք բողոքի ակցիա են անում...

Իրավիճակը լիովին հասկանալի կլինի, եթե կանայք մայրերին ոչ թե տղամարդու հետ...

վահավասարություն են ուզում, ուրեմն մեծ է ծեծվեն, այնպես՝ ինչպես բողոքող տղամարդիկ են ծեծվում...

Բայց սա, հասկանալի է, հարց միայն մի մասն է, իրականում, եթե ոչ՝ ավելի շատ, կանայք մայրերն են ոչ թե որ...

Ոչ մի բողոքի ակցիայից անգամ, որ կինը կարող է ելլա դուրս, ելլա քաղաք, ելլա աշխատանք...

Ես չեմ մոռնում, որ կան բացառապես տղամարդկային մասնագիտություններ, կրկնում եմ, դաս շատ կանանց ծեծել են...

նել, ուրիշ ոչ ոք, մաքուր Աստված, գուցե, բայց Աստված վաղուց արդեն մարդ չի ծնել...

Չիմա, ծիծաղելի չէ՞ արդյոք, որ կանայք մայրերն են տղամարդու հետ մույն իրավունքներն ու հնարավորություններն ունենալու համար...

Ինձ միտք հետաքրքրել է (այն օրից, երբ իմացա, թե մոլն ինչ է), թե մարդիկ մոլ բացելուց հետո են զննում եկեղեցի՝ մեղերին թողություն տալու...

Թերևս հենց այս պահին էլ մեզանում ամեն բացված մոլի հետ մի նոր եկեղեցի են կառուցում, որ երկուսն էլ շատ լիներ...

Եկեղեցիներ եւ մոլեր

հիմա եկեղեցի գնալու համար սարեր չեն բարձրանում, հիմա արդեն երկար չեն փնտրում...

հնություն է, հիմնավորություն է, ինչպես սարի գագաթի եկեղեցին, ինչպես խարխուլած...

բուն է՝ մոլագարություն է: Մոլը վաս բառ է, միայն մոլը վաս բառ է, միայն մոլն ու եկեղեցին՝ սարսափելի բառ է...

Ու ես չզիստեմ՝ ֆանդելոն են արդյոք վաղվա երեսնամյանցիները այսօրվա երեսնամյանցիները...

➔ **1** Զաղափառաբանի սղա-մարդիկ, օրինակ, զանազան բանկարժեք գանգուլակներով զարդարում են ֆաղափ այս տոնի առթիվ այն աստիճան, որ զարմացնում են Հայաստանի աղֆաս բնակչության մասին լսած տուրիստներին, փոխանակ էլ փողը ծախսեն մի ֆանի բազմադրամ ընթացիկների մայրերի մի-մի արմատական հարց լուծելու վրա: Այլ տղամարդկանց մոտ մի խելախեղ վագր է այդ օրը սկսվում հասկառախ անհմատ զարդարված ծաղկեփուռը զննելու առումով, ուրիշներն այդ օրը ֆիչ է մնում գլխի վրա ման գան, դե բա տեսե՛ք մե՛նք հանում կանանց ինչի ենք ընդունակ: Հենց էսպես էլ ամրում ենք կրկնե՛րեսի (կրկնուսույց կլինի, կրկնե՛րես չէ՛) սե՛րմը ցանելով ու ջրելով, դա նկատողին էլ շեղված համարելով:

Զաղափառաբանի՝ ֆաղափ զարդարած արակարգ զարդերի մեջ էլ զաղսնիք չկա, զարդարում են ֆաղափի կենտրոնն իրենք իրենց համար, ա-

զինասեսակները, դեռ հողվածն էլ անվանել է «Մի ֆանի հարցերով ֆորդոսը», այսինքն՝ Հայաստանն է, էլ ինչ, ֆորդոսը: Հայաստանյան լրատվամիջոցները բուռն են արձագանքել այս հրադարակմանը՝ ռազմավարական դաճակցի կողմից Հայաստանի ռազմական գաղտնիք հանդիսացող սվալների հրադարակումը ոչ-դաճակցային անվանելով: Զայրացած լրատվամիջոցների լրատվական՝ ՉԼՄ-ների մակարդակով, չկա այս տղայական ծի-հրադարակմանը, ինչպես նաև այսպիսի հողված հրադարակելու նպատակի որոնման, որոնցում անգամ ռազմական բախման հրահրման ռեսուրս են տեսնում խրամչիխինի այս «փորձագիտության» մեջ՝ ռուս-թուրքական տուրեառի եւ հայ-ադրբեջանական լրատվության ֆոնին:

Զայրույթ կա, նույնիսկ՝ ծայրահեղություն, թե մեր ԱԳՆ-ն թող նոսա հղի ռուսական ԱԳՆ-ին, չնայած՝ ՊՆ մամուլի խոսնակն ասում է, թե այդ սվալները հնացած են եւ իր-

դե-տու-թյուն, որին ով ասես ուզել է կուլ սալ սարքեր ժամանակներում, բայց կանգնել ենք կոկորդներին, ու իմնա էլ կոչ ունեւիք մե՛ք, անկախ կուլ սալու ցանկություն ունեցողների կամ մեր սարածից լրատվագրի թատերաբեմ դարձնել ցանկացողների թվից: Մյուս կողմից էլ՝ որ մտածում ես, թե մեր նախագահի՝ Պուտինին հանդիպելու մտադրության մասին մասին մախ իմանում ես արեւելի լրատվամիջոցներին սեփական երկրից արագորճախարարի հարցազրույցից, ու հետո է արդեն հանդիպումից մեկ օր առաջ նախագահի մամուլի ծառայությունն այդ մասին լուր տարածում, հասկանալի է դառնում, որ այդպես էլ չենք իմանա՝ մեր նախագահը ռուսների նախագահի հետ այդպիսի թեմա շեղված, թե՛ չէ:

Բա, իմացա՞ք, սեփական հոր զնով ավիատու մարտնչական ավիաընկերությունների սերերի ջգրու՝ վրացի, դե՛ համարյա թե վրացի («Արմենիա» ավիաընկերության հիսուն-

«Մոլ»-երի մոլի գները, Խրամչիխինի լրեսությունն ու էժան ավիատուներ

վելի սույզ՝ էն 1000-2000 հոգու համար, որոնք սարե-ձորեր հեռու են երկուսուկես միլիոնից, որոնք այնպես էին մարտի 8-ի երեկոյան բնակեցրել կենտրոնի արձարանները, որ ասեղ զցելու տեղ չկար, ու երկու ազատ արձակ զսնելու համար ժամը վեցից ութը հարկ էր լինում անցնել կենտրոնի բոլոր արձարաններով: Խեղձ մեր տախիներ, նրանցից շատեր էլի նույն հազար դրամն ունեին ծախսելու այդ օրը խղձալի թոշակից, հեռվում զսնվող որդիներն ու թոռները էլի մոռանում էին անգամ զանգահարել, էլ ի խանութներում նրանք բաժանում էին ունեցած զուանը հացի, մածուցի ու մի կաղ կանաչու միջուկ: Այսինքն՝ այս տոնը մեզ մոտ ոչ թե կանանց իրավահավասարության տոն է իրականում, ինչպես ի սկզբանե էր, այլ նույնպես վերածվել է հարուստների տոնի, որի ընթացքում նույն հազար հոգու «էլիտար» խանութները հույս ունեն իրենց «էլիտար» ֆրեշերը վաճառել նույն հազար հոգու վրա, նույն հազար հոգու «էլիտար» սրճարանները սղախարկում են նույն հազար հոգուն, նույն հազար հոգու՝ «էլիտար» ծաղկի սրահներին «էլիտար» ծաղկեփուռերը՝ անսրամաբանական գներով զնվում են նույն հազար հոգու համար, եւ այդպես շարունակ: Եվ սա կոչվում է էկոնոմիկա, դիվերսիֆիկացիա, կառավարչական ծառայություն, մոլորակացում էֆեկտի ինչ բան ուզում է օգտագործել, միայն թե ոչ տեսություն: Սովորական մարդը՝ հանդիսատես, մերոնց դեղով՝ հուսմունքը տեղը հանդիսատես, որ անգամ մի փոքր վերելից է մայրում եւ ջայլաբանական ֆայրվազիֆն, վաղուց արդեն հնարամիտ լուծումներով «էլիտար» ֆրեշերն «ոչ» ասելուն:

Նոր բացված «մոլ»-ում մի սովորական մայկա տեսա, ասացի՝ ֆանի որ մեկ եմ, մի բան զնեմ. լրատվագրեր՝ զինը 39 հազար դրամ էր, դա երեւի ոչ թե մայկայի զինն էր, այլ էլ «մոլ»-ի սիրոց, դե որ «մոլ»-ի տեր է, մոլի գներ էլ լրատվագրի: Մեր ժողովրդի հիմնական մասը վաղուց այդ «մոլ»-երը չի գնում, դրանք եւս նույն հազար հոգու համար են: Ես չեստու-թյան ժամանակներն էլ կանգնեմ, ոչինչ հավերժ չէ:

Բայց շաբաթը միայն տոնի հոգու-րով չէր լցված, այլ նաեւ՝ լրեսական կրեթով: Ինչ-որ Ալեքսանդր Խրամչիխին բացահայտ լրեսական նյութ է հրատարակել ռուսական «Ռազմարդյունաբերական սուրհանդակ» լրատվականում, որտեղ մեկ-մեկ նշված են մեր բանակային կորուստների զոհվելու վայրերը, սիրադաս

կանությանը չեն համադասարանում: Բայց ավելի լավ կլինի, որ մերոնք էլ ռուսական զենքի մասին արտահոսք անեն, տեղական ու դրսի մամուլում, ֆլիք կլինենք, ի՞նչ է ֆրար անցել՝ նույնիսկ եթե Կրեմլին մոտ փորձագետը դիտարկողալ ու հասնուկ նպատակով է այս նյութը գեներել, կամ էլ ուղղակի փողով է այդպիսի հրադարակում արել, ու էն էլ ադրբեջանական լրագրողի սուրբեկ տարբերակում, կամ ուզում է սադրանք հրահրել մեր սահմաններին, ոչ առանց ռուսական ղեկավարության զիտության: Թե՛ մերոնք մեր Մոլիսակ սանը մոտ կանգնած «անկախ» փորձագետ չունեն, թե՛ մեր հասնուկ ծառայությունները սվալ չունեն՝ արտահոսք կազմակերպելու, անձնական կեղտոտ կոմպրոմիսների արտահոսքի համար խելիներն իրենցը չի, հասկառախ ներառվաբան թեմանում չեզոքացնելիս: Կամ մի ֆիչ փող չի՞ զսնվի՝ այդպիսի սվալներ ռուսական կամ ադրբեջանական զինուծի մասին նույն ռուսական մամուլում լրատվելու համար:

Թե չէ՛ նոսա, ռազմավարական գործընկերոցը խոսք հասկացնե՛նք լրատվագրերն էն չի, սեղը՝ սեղով, չէ՞ր լսել: Մյուս կողմից՝ ես հեղինակին ե՛ԱՄՍ անդամ գործընկեր լրատվության ռազմական գաղտնիքը բացահայտելու համար հենց Ռուսաստանում լրատվագրի օրենքով, եթե ռուսները Հայաստանի հետ տարածաշրջանի օդային տարածիչ համատեղ լրատվագրելու համաձայնագիր են կնքում, ինչպես, ի դեպ՝ ռազմական համագործակցության վերաբերյալ ավելի մեծ լրատվագրերն են դա հուռում, աղա՛՜ գործընկերոց ռազմական գաղտնիքների բացահայտումը նշանակում է հենց Ռուսաստանի քաղաքի դեմ ուղղված հանցագործություն: Թե՛ մեր բարեկամ երկրում է՛նքան են սասնակի սասնդարներ կիրառել, որ կորցրել են իրականության զգացումը: Ֆորդոսն էլ էլ փորձագետի սեփական տախիկն է, որ Անթալիա ծովափում մարմինն ավազների վրա փռելու հնարավորությունը կորցնելու լրատվագրող կորցրել է նաեւ ողջամտությունը:

Հա, ի դեպ, հուսով ենք Պուտինին հանդիպող մեր նախագահն էլ մասին էլ ասած կլինի նրան, թե՛ եղբայր, սիրուն չի ռազմավարական գործընկերոց՝ թեկուք արմատապես հին սվալների հրադարակումն ու մատուցումը նրա թեմանիներին: Մե՛նք էլ ֆորդոս չենք, այլ՝ անկախ

մեկ տկուսի բաժնե՛ստ գյումրեցի ասանաբույսի հետեւում հայտնի չէ, թե ով է կանգնած, մեր իրականության մեջ սովոր չենք, չէ՛, առանց կտուրի բիզնեսի) որոշել են հայերին եվրոպա տանել էժառանգ մի հիսուն հազար դրամով: Հիմա լրատվագրում է՛ր ինչ հերթ կլինի էլ տուներ համար: Բայց այդ էժան ավիատուները մեր արագաղթին են նպատակ, իսկ մեր հայրենասեր գործարարները, հասկանում է՛ք, տուների վրա հոր զինն են դրել, որ զարկ չսան արագաղթին, հա, հա, կասակ չեմ անում....

Չըռնե՛մ ու բանանի, բե՛նզիմի, դեղերի բիզնեսներում էլ վրացիին խնդրե՛մք զան զին զցեն:

Վերելի թեմաներն այս շաբաթ զրավում էին ինչպես «էլիտար» հազար հոգուն, այնպես էլ մեր ժողովրդի լայն շերտերին, այս թեմաներից խոսում էին ամենուր էլ արձարաններում եւ խոհանոցներում: Բայց որ հաջորդ խորհրդարանական ընտրություններն արդեն հաջորդ ամրիլի առաջին տասնօրյակում են լինելու՝ սա մեծ մասին չէր էլ հե՛տաբերում, ինչպես էլ այն, որ մեր ֆաղափական ուժերը սահուն մուտք են գործել նախընտրական տեսանկյունում մեջ՝ կամ իրար միս են ուտում, կամ ուրիշ: Կամ՝ որ ԲՀԿ-ում ինտրիգներն ու անհամաձայնություններն այն աստիճան են խորացել, որ ռուսով մե՛նք կլսենք նաեւ այս ԲՀԿ-ից հեռացողների մասին: Չհե՛տաբերվածությունն իր բացատրությունն ունի, որի լավագույն արտացոլումը օդերայի շերտին մոտիկ տարածում էրբեմն արեւածաղիկ վառառող տախիկ հետ էլ թեմայով զրույց էր, ով ասում էր, թե ո՞վ է իրենից հարցնելու՝ ինչ տեսակի լրատվագրերն ուզե՛նք, այնպիսին էլ կհավաքեն, ընտրական օրենսգրիքը փոխվի-չփոխվի, մեկ էլ դրանից բան չի փոխվելու: «Ես էլի իմ երեսուն հազար դրամ թուրակն եմ սասնալու ու արեւածաղիկ վաճառեմ: Թե ո՞վ է մոզոնել, որ ես, բարձրագույն կրթությամբ, դորոցում զարդարանավար աշխատեմ լրատվագրերում, իսկ ողջ կյանքում կաշառով միլիարդներ դարձած, ու էլի իմ մման բարձրագույն կրթություն ստացած լրատվագրող՝ վեցհարյուրհազար դրամ թուրակ, ես անարդարությունը էլ նոր լրատվագրերն ուղղելու՛ է: Չէ, չի ուղղի, ես էլ թեմա ունեմ, թե ում են տանելու էլ նոր ժողովրդը»:

Չստացվեց, էլի, խուսափել լուրջ դիտարկումներից, զոնե՛ կանանց տոնի միամտակի առիթով:

Երբ փող էլ է լրատվագր, գիրք էլ

Կամ՝ «Տայ ժողովրդի միասնությունը նրա պատմական հաջողությունների եւ հաղթանակների աղբյուրն է ու զրավակայնը»

Ինչպես արդեն տեղեկացրել ենք՝ մեկնարկել է Ռուսաստանի հայերի միության եւ Համաժամանակային հայկական կոնգրեսի, ինչպես նաեւ առանձին լրատվագրերից զեղաբանության, ստեղծագործական միությունների համատեղ ամենամյա եւ արդեն ավանդական մրցանակաբաշխության նախադասարանական փուլը: «Ազգ»-ի ընթերցողները զիտեն, որ ամեն տարի ՌՀՄ եւ Համաժամանակային հայկական կոնգրեսի նախագահ **Արա Արախանյանի** ֆինանսական աջակցությամբ եւ նախաձեռնությամբ կազմակերպվում է մրցանակաբաշխություն՝ Գրողների միությունում՝ գրողների համար, Կոմպոզիտորների միությունում՝ կոմպոզիտորների համար, Նկարիչների միությունում՝ նկարիչների համար, Ժողովրդականների միությունում՝ լրագրողների համար, եւ Փիտոնյանների ազգային ակադեմիայում՝ զիտականների համար:

Մրցանակաբաշխության ժամկետներին եւ կարգին արդեն ծանոթացրել ենք, հիշեցնենք միայն, որ հայերը կսկսեն ընդունել աճանակ սկզբից եւ հենց աճանակ էլ կամ փոփոխ այս տարվա մրցանակաբաշխությունն ու կդարձանաճանակ հաղթողները:

Մարտի 4-ին, Ռուսաստանի հայերի միության եւ Համաժամանակային հայկական կոնգրեսի փոխնախագահ **Վլադիմիր Աղայանի** եւ Սփյուռնի փոխնախարար **Գագիկ Գյուրջյանի**, ինչպես նաեւ Գրողների միության նախագահ **Էդվարդ Միլիտոնյանի** մասնակցությամբ մրցանակաբաշխության իրենց մասի մեկնարկը սրվեց Գրողների միությունում, որի առաջին հարկում տեղադրված Պասվո զրույց տեղ զսած 4 անուններից մեկն էլ՝ Արա Արախանյանին է, որպես Գրողների միությանը տարիներ շարունակ օժանդակած բարերարի:

Միության նախագահ Էդվարդ Միլիտոնյանը ներկայացրեց այս տարվա մրցանակաբաշխության առանձնահատկությունները: Մասնավորաբար, եթե անցյալ տարիներին հիմնականում ուժադրության կենտրոնում է եղել արձակը, աղա այս տարի առանձին հաղթողներ կճանաչվեն ոչ միայն արձակի ժամանակ, այլեւ լրատվագրում, մանկապարտեզային գրականության մեջ էլ դրամատուրգիայում: Այս տարվա մրցանակաբաշխության հիմնական խորագիրը՝ անկախության 25 ամյակն է, եւ տրամաբանում ենք, որ հենց այս թեման է լինելու՝ «Հայ ժողովրդի միասնությունը նրա լրատվական հաջողությունների եւ հաղթանակների աղբյուրն է ու զրավակայնը» վերնագրված մրցանակաբաշխությանը մասնակից բոլոր ստեղծագործությունների կարմիր, բարակ գիծը: Մրցանակաբաշխությանը ներկայացված գործերը լրատվագրի էլ լինեն լրատվագրի անսիրտ, կոնկրետ արձակը լրատվագրի էլ կազմված լինի նվազագույնը 80 էջից: «Այս մրցանակաբաշխությունը գրողներին երջանում մեծ արձագանք է ստացել: Սա խթան է հանդիսացել, որպեսզի գրողները նոր գործեր գրեն», ասաց Գրողների միության նախագահը՝ անփոփոխվելով արդեն տարիներ շարունակ լրատվագրում ունեցող մրցանակաբաշխությունը եւ շեղվելով, որ մրցանակաբաշխությանը ընդունվում են բացառապես անսիրտ գործեր, ֆանի որ նպատակը նոր գրականության ստեղծումն է, նոր հեղինակներին կամ հեղինակների նոր գրերի խրատուումը:

Մրցանակաբաշխությանը մասնակցելու ցանկացող գրողները (Հայաստանից եւ երկրի սահմաններից դուրս ապրող) կարող են իրենց գործերը այս տարվա սեպտեմբերի մեկից մինչեւ երեսունը, լրատվագրի կեղծանունով ներկայացնել Գրողների միություն, որտեղ կազմվելու է հասնուկ համընթաց ժողով, որն էլ որոշելու է հաղթողներին: Միլիտոնյանը նշում է, որ իհարկե կլինեն դեղեր, երբ միեւնույն հեղինակը կարող է հաղթող ճանաչվել ինչպես երթուղիներ արձակում, այնպես էլ լրատվագրում կամ դրամատուրգիայում, բայց հորդորում է հեղինակներին մասնակցել մրցույթին միայն մեկ ժամանակ....

Ի դեպ, չի բացառվում, այն էլ մեր ժամանակներում, որ միեւնույն հեղինակը մասնակցի (զույգե նաեւ հաղթի) ոչ միայն գրողների համար նախատեսված բոլոր ժամերում, այլեւ նկարիչների մրցույթում, կոմպոզիտորների մրցույթում, ժողովրդականների մրցույթում. ԶԷ՛ որ հիմա շատերը եւ արձակագիր են, եւ լրատվագր, եւ դրամատուրգ, եւ կոմպոզիտոր, եւ նկարիչ: Այնպես որ, մե՛նք են միանում ենք Միլիտոնյանի հորդորին:

Գրողների միության նախագահը նաեւ տեղեկացրեց, որ այս տարվա հունիսին երեսունը տեղի կունենա համահայկական գրողների խորհրդակցություն, որի կազմակերպման գործում եւս մասնակցում է Արա Արախանյանը: Վերջում Միլիտոնյանը շեղվեց, որ գրողներն, իհարկե շեղահայկություն են հայտնում նրան....

Մե՛նք էլ շեղվեմք, որ արձակ եւ լրատվագրից, որ այս տարվա հունիսին երեսունը կազմում է 1 մլն 850 հազար դրամ, դրամատուրգիա եւ մանկապարտեզային գրականություն ժամանակը՝ 975 հազար դրամ, եւ մեկ մրցանակ է սահմանվել՝ երիտասարդ գրողների ստեղծագործությունների համար՝ 600 հազար դրամ մրցանակային հիմնադրամով: Այսինքն միայն գրական ոլորտում մրցանակաբաշխության ֆոնը կազմում է 7 մլն դրամ:

Շատերն ասում են, թե գրողներին փող լրատվագր չէ, զույգե այդպես է, բայց հաստատ փողաբերներին գրականություն լրատվագր է, ու էլ միայն գրականություն:

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

(Սկզբը՝ նախորդ համարում)

Քարեկամներ եւ համակիրներ

Շվեդիան ինձ համար նաեւ վաղեմի ու հարազատ ընկերներն են, որոնց գրեթե բոլորին հասցրի ժամանակակից արվեստի արժանատիքները...

Նորից Ուփսալայում եմ, անուշիկ համայնական ֆաղափում, որի համայնականներն առաջ գործողված էի, սովորեցի շվեդերեն, սկսեցի ուսումնասիրել հայ-սկանդինավյան դասնաճակատային կառուցումը...

Ուփսալայի հետ այցելում եմ Ուփսալայի հնագույն հայ բնակչի՝ խորհրդային ժամանակներից, 1930-ականներին խՍՀՄ-ից փախած Սուրեն Երզնկյան-

րելով թարգմանություններ հայերենից շվեդերեն եւ հակառակը, միաժամանակ ակնկալներն մասնակցելով Շվեդիայի եւ առհասարակ Եվրոպայի հայերի համայնի կյանքին...

Սոսկիովում հյուրընկալվում եմ մեկ այլ հարազատ ընկերոջ՝ Արարիկի Թեյմուրյանի մոտ: Պոլսահայ արխուսկրաս ֆիլմոց միտնուկացով Թեյմուրյանի փոփոխ բնակարանն արդեն իսկ արվեստի գործ է: Իմ բոլոր ծանոթներից Թեյմուրյան է ամենահին շվեդաբնակը: 1973 թվականից ի վեր նա Բոսֆորի կարմիր փոխարինել է սկանդինավյան գործերով, եւ բազմաթիվ հեռախոսային բաներ է դասնում Շվեդիայի կյանքի ու կենցաղի մասին: Երբ մի անգամ երկար գրուցեցինք ֆրանսիական եւ աներկայան դասական կինոյից, վերջում նկատեց. «Շվեդացիի մը հետ անհնար դիմել ըլլար ասանկ գրոյցը. հոս առաջ շատ ցոյց էր, բանը մը լուր չունէին...»:

Հայաստան այցելությունը սակավին երազանք է մնում ինչպէս Թեյմուրյանի, այնպէս էլ նրա դստեր՝ Շվեդական հեռաձայնի միջոցով հիմնադրարար աշխատող Մեդի Եմենի համար, մինչդեռ վաղուց

Հեռախոսակալ է, որ ֆան սարի առաջ սարը ամիս ամիս շվեդիայում՝ չունեցանք զսարյուն շվեդ ընկերներ, բայց փոխարենը ունեցանք... լեռ ընկերներ: Արեւելագետներ Վիսակոսկի ամուսինները սարիներ շարունակ աշխատել են Ուփսալայի համալսարանում: Ամուսինը՝ Վիսոլդը, ասորական եւ եթովպական էին գրականության մասնագետ է, կինը՝ Էվան, եթովպական եւ առհասարակ արեւելա-ֆրանսոսական մանրանկարչության մասնագետ եւ ձեռագրագետ: Երկուսն էլ, բնականաբար, հեռախոսակալ են նաեւ հայ հին գրական-գեղարվեստական ժառանգությանը: Վիսոլդը ելույթ է ունեցել Միջհամայնի համալսարանի հայագիտական մի գիտաժողովում, իսկ Էվան սողերիս հեղինակի համագործակցությամբ ուսումնասիրել է Ուփսալայի համալսարանի գրադարանում պահվող Պոլսում գրված 17-րդ դարի հայերեն հմայիլը: Սաղթում եմ, որ ի վերջո կասարվի երկուսի մտադրությունը՝ գալ Հայաստան եւ ուսումնասիրել Մասնադարանի եթովպական (եւ ոչ միայն) ձեռագրերը...

Եվ էլի մեկ լեռ արեւելագետ բարեկամ՝

Հայ մշակույթի իտալացի բարեկամի կինը կյանքից հեռացավ

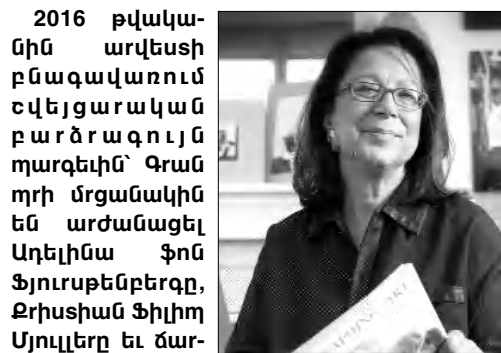

Մարտի 9-ին կյանքից հեռացավ հայ մշակույթի իտալացի բարեկամ, ծառայող, դուրսագնաց Արարիկի Թեյմուրյանի կինը՝ Քարեկամ Բարեկամի Կորնել: Մեր ցավակցություններն են հայնուն դասերին՝ Կլաուդիային եւ Քիարային, զավակին՝ Ալբերտին ու եղբորը՝ Վինչենցոյին: 1968 թվականին Արարիկը Արարիկի Թեյմուրյանի, ծառայող Արարիկի մասնակցությամբ, Միլանում հիմնել է Հայկական միջնադարյան ծառայողության ուսումնասիրության կենտրոնը: 70-ական թվականներին Միլանի դիպլոմատիկ ինստիտուտի արվեստագետ Նովելլոյի գլխավորել է ՀԱՍՀ եւ Արեւմտյան Հայաստան կասարած բազմաթիվ գիտաբաններ, որոնց նյութերի հիման վրա հրատարակվել են ուսումնասիրություններ, կազմակերպվել ցուցահանդեսներ ու գիտաժողովներ: 1968-ին իտալացի Արարիկի ու Հայկո Մանուկյանների հետ հիմնել է «Հայ ծառայողության վավերագրեր» մասնաճյուղը: Բազմիցս Հայաստան այցելած ու շատ բարեկամներ ունեցած Արարիկի եւ Քարեկամի իրար հետ միտք վառ կմնա հայ ժողովրդի սրտում:

Հուղարկվությունը՝ Բեյլունո ֆաղափ Սառնիանոյի եկեղեցում: Մարտի 11-ին սեղի կունենա թաղումը Ֆելսերի ընտանեկան դամբարանում:

ԱՐԱ ԶԱՐԵԱՆ, Միլան-Վենետիկ, 10.03.16

Շվեդացիական Գրան պրի՝ Ադելինա Կյուլբերյան Ֆոն Ֆյուրսթենբերգին

2016 թվականին արվեստի բնագավառում շվեդացիական բարձրագույն դարձեցին՝ Գրան պրի մրցանակին են արժանացել Ադելինա Ֆոն Ֆյուրսթենբերգը, Զիլիան Ֆիլիպ Սյուլլերը եւ ծառայող, գրերի հեղինակ Մարտին Շթայնմանը: Շվեդացիական դասական ռադիոհեռուստատեսությունը՝ SRF-ը հաղորդում է լուրը՝ մանրամասնելով, թե Գրան պրի մրցանակի դառնալու 40 000 շվեդացիական ֆրանկ կազմող Grand Prix Kunst / Prix Meret Oppenheim մրցանակը հանձնում է 2001-ից, լուրջ արվեստագետներին, արվեստի գործեր համադրողներին, ծառայողներին, որոնց աշխատանքը առանձնահատուկ արդիականություն եւ կարեւորություն ունի: Լրատվական եւ Գրան պրի մրցանակի համայնքում Ադելինա Ֆոն Ֆյուրսթենբերգի անունը՝ չի կասկածելով հայկական բաղադրիչը՝ Կյուլբերյան, բայց նույն է, որ Սառնիանոյի մրցանակը, միջազգային անուն հանած արվեստի համադրողը 1974- ին ժննում հիմնելով եւ սնորհներով ժամանակակից արվեստի իր կենտրոնը, նույնպես է միջմշակութային շփմանը, հաղորդակցությանը: 1993- ին Վենետիկի բիենալեում ստացել է իր աշխատանքի առաջին դասական գնահատականը, իսկ 2015- ին Վենետիկի 56-րդ բիենալեում ստացել Ոսկե առյուծ՝ հայկական ազգային ստղծված համադրելու համար:

ԱՆԱՆՏՆ ԿՆՈՒՄԵՓՅԱՆ, Գերմանիա

Շվեդիան եւ շվեդահայերը՝ ֆան սարի անց

Շվեդիայի Թագավորական զինադալայում? դաճակահարուհի Կարին Չուրոյանի հետ, Բանգորանի աշխատակից Անն Օրյոնհամեր, բանասեր Էլթբեսա Շվեդենցիկ, Արարիկի Թեյմուրյանը:

Լորելիի եւ նրա կնոջ շրմին: Ինչ լավ էր, որ առաջին այցիս ժամանակ սակավին ողջ էր շվեդուհի Յոթա Ֆել-Երզնկյանը, որին բազմիցս հանդիպեցի, ու սակավին շատ բան մտք մնաց Լորելիի՝ այդ հակասական կերպարի մասին...

Մեկ այլ բարեկամուհի՝ Ուփսալայի համալսարանի ռուսերենի դասախոս Կարին Օֆերման-Սարգսյանը, անցած տարիներին որոշակի ճանաչում է ձեռք բերել Շվեդիայի սլավոնագետների օրգանում, զեկուցումներով հանդես է գալիս ամբողջ աշխարհում: Նրա գիտական ուսումնասիրությունների գլխավոր թեման ֆրանսիական վկա Ոնոփրիոսի վարի ռուսերեն տեքստն է. իսկ վերջերս Կարինը հեռախոսակալ է նաեւ այդ վարի հայերեն թարգմանություններով...

Ուփսալայում ինձ համար նաեւ վաղեմի բարեկամներն են՝ Ծնունդով իրանահայեր Կարո Հակոբյանը եւ Գասպար Սիմոնյանը՝ իրենց սիրալիկ ֆիլմանոցով հանդերձ: Զսան սարի առաջ Կարոն խմբագրում էր Շվեդիայի հայկական միությունները համադրող կենտրոնի «Նոր հորիզոն» դասականը, իսկ Գասպարն աներոջ՝ լուսահոգի Պետրոս Արաբյանի հետ հրատարակում էր «Հյուսիսափայլ» արագիւրը: Այս երկու հրատարակություններն էլ, ցավով, դադարեցված են: Գասպարն ամբողջովին նվիրված է իր մասնագիտությանը՝ բնագիտական մարզից է, իսկ դուստրը՝ բնագիտական մասին միջին դարից սկսած ստորում հանդես է գալիս Հայաստանի դրոշի ներքո: Իսկ մաթեմատիկայի ուսուցիչ Կարո Հակոբյանը շարունակում է գրական գործունեությունը՝ գրելով բանաստեղծություններ, կասա-

արդեն հասունացել է շվեդահայ այս շարունակական նկարչուհուն Հայաստանում ներկայացնելու գործը, արվեստագետի, որը միակ ոչ շվեդն է Շվեդիայի Ակարիչների միության անդամների մեջ:

Բայց արդեն այս մտք վաղեմի Արմենուհի Մուրեզը իմ հանդիպած այն հազվադեպ անձնավորություններից է, որ, չնայած կես հայ լինելուն, ունի լիարժեք հայկական իմաստություն, որը ոչ միայն ջրի դեմ, առանց առողջության խոստում է արեւմտահայերեն, այլեւ որդիական ջերմ սիրով փարված է Հայաստան աշխարհին, երբեք չի դնում «մեմֆ»-ի ու «դոմֆ»-ի, «արեւմտ»-ի ու «արեւել»-ի հարցեր: Անգամ իր մանկահասակ դստեր հետ նա խոսում է միայն հայերեն (ակամօջր կանչի այն հայաստանցիների, որոնք զավակների հետ խոսում են իրենց կիսաս-դաս շվեդերենով):

Եվս մեկ հարազատ անուն. Լաուրա Դաուն-Միմայան: Շվեդ նուստավոր ազգաբան Օֆ Դաունի ֆիլմերը երեսուցամյա սարի է, ինչ բնակվում է Սոսկիովում: Պետրոսյանը արեւելագիտական կրթություն ստացած Լաուրան Շվեդիայում դարձավ ռուսերենի եւ հայերենի թարգմանչուհի (իսկ ժամանակին հրատարակել է կամբողջական հեփաթների շվեդերեն ժողովածու՝ թարգմանված բնագիրը՝ մեր լեզվից): Ամեն սարի առնվազն մեկ ամիս Երեւանում անցկացնող ջերմ, հեռախոսակալ Լաուրան սարիներ շարունակ փորձել է նաեւ հայկական հեռախոսակալներ արձանցնել շվեդական շրջանակներում եւ հայության հանդեպ իր սերը ներշնչել է իր այնքան համակրելի, հայաստանասեր որդիներին՝ Դավիթին եւ Արամին...

թուրքաբան, շվեդերեն թուրքերեն ուսուցանած Էլթբեսա Շվեդենցիկյան, որի հետազոտության առարկաներն են դարձել նաեւ շվեդ-օսմանյան դասական հարաբերությունների հայազգի դերակասարները: Սակայն վերջին ֆան սարիների նրա գիտական մասնաշաղկունը 17-րդ դարի հայ տղաքիչ Հովհաննես Անկյուրացին է, որը, Ջովաննի Մոլիմո անունով իր հրատարակած իտալերեն-թուրքերեն բառարանում, առաջինն է լատինաստ թարգմանել թուրքերենը: Էլթբեսան, որը մի ֆանի սարի առաջ Վենետիկի հայոց լեզվի եւ մշակույթի ամառային խնամքով դասընթացների մասնակիցների համար հանդես եկավ Մոլիմոյի մասին դասախոսությամբ, այս սարի ընթերցողի սեղանին կդնի Հովհաննես Անկյուրացու բառարանի վերահրատարակությունը՝ իր ընդարձակ ուսումնասիրությամբ հանդերձ:

Թռուցիկ էր հանդիպումը այլ հին ծանոթների՝ դաճակահարուհի Կարին Չուրոյան-Չեյմանի եւ նրա դասնաբան ամուսնու՝ Թոնի Չեյմանի, կրոնագետ, հայագիտական որոշ հեռախոսակալներ ունեցող Անդրեյ Յուլբերգի, Թագավորական օմերայի վաղեմի աշխատող Ժիրայր Արոյանի հետ, նաեւ ծանոթությունը Հայաստանի մասին գրերի հեղինակ Յորան Գուններին, Թագավորական զինադալայի աշխատակից Անն Օրյոնհամերի հետ, որոնք եկել էին իմ բանախոսությանը... Անն Օրյոնհամերը, որն ուսումնասիրում է 17-րդ դարի վերջին Իրան այցելած եւ հայ առեւտրականների հետ համագործակցած շվեդական դիվանագետ Լյուդվիգ Ֆաբրիցիուսի կյանքն ու գործը, դասախոսականորեն զինվորագրվել է հայ-շվեդական կապերի անցյալն ուսումնասիրելու եւ նորովի ներկայացնելու գործին: Շատ հաճելի էր նաեւ Թագավորական զինադալայում կազմակերպված հայկական հեփաթների ընթերցանության երեկոյին ծանոթանալ շվեդ դերասան եւ դասնող Յուրան Թեոդորսոնի հետ, որը շվեդերենով դասնեց հայկական հեփաթներ՝ «Կացին ակադեմի», Պըրը Պուրը դասնություններից եւ այլն՝ իր կողմից դրանք օժտելով հայոց աշխարհագրության ծանոթ տեղանուններով՝ Արարա, Արագած, մինչեւ անգամ Երեւան...

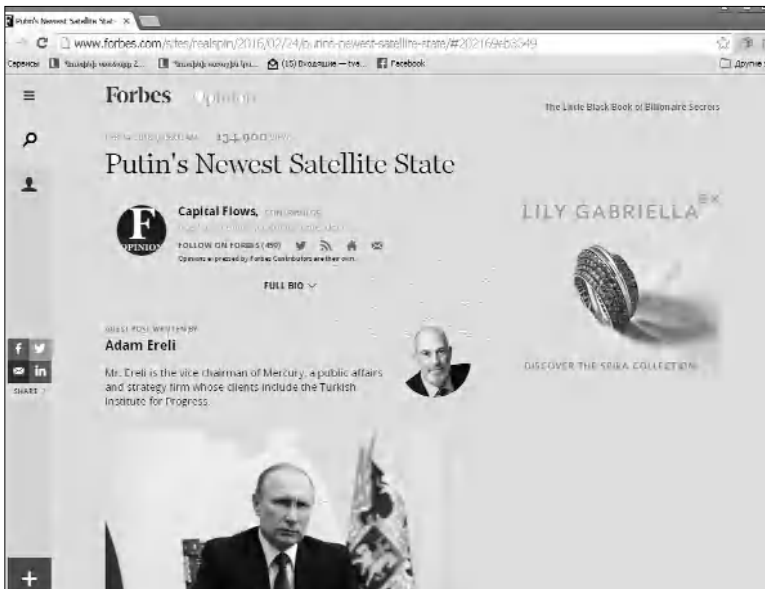
Եվ վերադառնում եմ հեռավոր-հարազատ Շվեդիայից՝ ուրախ, որ դարձյալ մեր դասնության ու մշակույթի շարունակ համասարած այս անձանակներից (եթե ոչ՝ անբարեհաճության) աշխարհում ձեռք բերեցինք եւս մի ֆանի համակիրներ...

Տակահայկական եւ հակառաուսական 3 դրսեւորում ամերիկյան մամուլի էջերում

Անգլերեն «satellite» բառի առաջին նշանակությունը «արբանյակ» է, որն էլ մոլորակի, բայց երկրներ, ընկերություններ կամ կազմակերպություններ բնութագրելու համար օգտագործվելիս այն ձեռք է բերում նվաստացուցիչ «կամակասար» իմաստը:

Վերջերս ամերիկյան տղազի մամուլում առնվազն երկու հեղինակներ նույն օրն այդ բառն օգտագործել են հակառաուսական եւ նաեւ հակահայկական իրենց հրահրիչ հոդվածներում, գրելով, որ «Հասասանը դարձել է Պուտինի նորագույն արբանյակ (իմաստ՝ կամակասար) ղեկավարը (Putin's Newest Satellite State), իսկ Օբաման այդ մասին լռում է»:

Այսպես «Forbes» թարգմանական փետրվարի 24-ի համարում Մ. Նահանգների ղեկավարության նախկին փոխտնօրեն, Բահրեյնում 2007-11 թվերին Մ. Նահանգների դեսպան Ադամ Էրելը գրել է «Ճնշողյան տներից երկու օր առաջ, երբ ամերիկացի ֆաղափագները դառնալու էին սոսիալական շոկ, Ռուսաստանը սուսուփուս կայն ընդգրկում ունեցող օդային դաշտանության մի համաձայնագիր ստորագրեց Հայաստանի հետ: ...Դա ամենաշոկալից արդարացի էր այն բանի, որ Պուտինը մի նոր արբանյակային ղեկավարում է ստեղծում ՆԱՏՕ-ի սահմաններում եւ վստահում Մ. Նահանգների կարեւորագույն դաշնակցին: ...Հակառաուսական արածաբանում գերիշխանություն ձեռք բերելու փորձ լինելուն» Պուտինի այս ռազմական «դաշնակցի» կառուցումը լռելիքի անցավ Վաշինգտոնում: ...Վերջին վեց ամիսների ընթացքում ռուսական զինամթերքի եւ զինծառայողների ներթափանցումը Հայաստան ավելացել է: ...Դա սղառնալի է ուղղված ինչդեպ ՆԱՏՕ-ի, այնդեպ էլ Մ. Նահանգների զորքերի դեմ: ...ՆԱՏՕ-ի անդամ որեւէ երկրի սահմաններում ռուսական զորքերի նման ժողովուրդը զայրույթ կառաջացնեն Ամերիկայում: Ինչդեպ եմք մեմբր լռում թուրքիայի դեմ ուղղված այս արեւիայի ղարազայում: Ինչդեպ չենք խոսում Հայաստանի դեմ, որ կարմիր գորգ է փռում Պուտինի զորքերի առաջ: ...Թուրքիան, վերջապես, ԻՊ-ի դեմ համընդհանուր ղայաբարում վճռական դե-

րակասարություն ունեցող դաշնակցի է: ...Մենք այս սղառնալիքն անեստում եմք ի վնաս մեզ: Միջազգային դիվանագիտության մեջ երկրների աշխարհագրական դիրքը մեծ կարեւորություն ունի: Հայաստանը սահմանակից է մեր երեք դաշնակիցների՝ Վրաստանի, Ադրբեյջանի եւ Թուրքիայի հետ: ...Մի սղալվեք: Ռուսական զինվորական ներկայությունը Հայաստանում դառույն է՝ ուղղված ՆԱՏՕ-ի սրեք: Ամերիկայի առաջնորդները ղեք է ուժի դիրեքցիոն բանակցեք, ֆանի որ 20-րդ դարի դաշնությունը ցույց է սղալիս, որ նման ֆայլերը լավ բանի չեն հանգեքնում»:

Մյուս կողմից «Վաշինգտոն Թայմս» թերթի իր մեքական «Վարազույրի հետեից» սյունակում նույն օրը «Պուտինը ցրջափակում է Թուրքիային հսկայական զինվորական դաշնակցի» խորագրի (Putin Encircles Turkey in Massive troop buildup) ներք մեքքերում կասարելով «Forbes»-ից լրագրող Թող Վուդը գրել է: «Մերձավոր Արեւելքում Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի ծրագրերը հսկայեքվում են: Թուրքիայից վեքթ լուծելու եւ ՆԱՏՕ-ի դաշնությունը մասնաեքելու մարդուքամբ Ռուսաստանը ցարդում է ձնուքն բանեքնել ՆԱՏՕ-ի հարավային թեքի վրա: Թուրքիայի հյուսիսարեւելքյան սահմանում զեքնվող Ռուսաստանի նոր արբանյակա-

րից առաջինը՝ Ջոզեֆ Ադամ Էրելին, ով, ինչդեպ նեքվեք, Բահրեյնում Մ. Նահանգների նախկին դեսպանն էր, հրեք է: «2011 թվի հունվարին նա Վաշինգտոն փայալ իմանալով, որ Թուրքիան եւ Եգիպտոսում ծայր առաջ ժողովրդավարական ընդլուծումներ կներթափանցեք նաեւ Բահրեյն, իսկ դա ձեքնուքն չէր հարաելին», գրում է «Նյու Յորք Թայմսում» Մայլ Սլեքմանը եւ ցարունակում: «Ջարմանալի չէր հայեքնաբերել, որ նրա հայրը՝ Էլիքեր Կաղլանը (հեքազայում փոխված երելի) «Հազանա» կոչված սիոնիսական ահաբեկչական կազմակերպության անդամ էր եղել: Ջոզեֆ Ադամին, ով վերահսկում էր նաեւ Մ. Նահանգների ֆաղափականությունը Իրաքում, 1950-ականներին իրաելյական զինվորական հեքախուզությունը Վաշինգտոն էր ուղարել Մ. Նահանգների կառավարության գործունեությունը վերահսկելու առաջադրանքով: ...Ջեքալը Ֆեյրբեքայն անունով մեք ուրիք հրեք էլ ծառայում էր Եմեքնում, որդեք դարձալ Մ. Նահանգների դեսպան: Նա նաեւ աշխաել էր Նեքալում, Պակիստանում, Եգիպտոսում, Աֆղանստանում եւ Բանգլադեքում»:

Մայլ Սլեքմանը, ում 2008-ին գրած վերունչալ բաքաղայունները առգրավել են Մ. Նահանգների զինվորական հեքախուզության կողմից, իր հողվածում հարց է սղալիս, թե ամերիկացիները ինչդեպ են հանդուրժում վերունչալների նման երկաղաղաղությունից օգսվող իրաելյանների մուքթը իրենց երկրի ֆաղափականության մեք: Ինչդեպ նրանց այդ ֆայլը ազգային անվանգության սղառնալի չի դիքվում: «Մենք չդեքք է թույլ սանք, որ օսար գործակալներ բարձր դաշնուններում խոսակեք մեր երկիրը», եգրակացում է նա:

Երկրորդ հողվածագիրը գրող, հրաղարակախոս, բոքսայի նախկին աշխասակից եւ օղաչու Լ. Թող Վուդն է:

Ճնվել է Ջիոքդիա նահագում (ԱՄՆ): Պասմվածքներ հորեքնել սիրել է մանկուց: Հաճախել է օղուժի ակաղեքմիան Կո-

լորաղո Սղրինգզում: 90-ականներին ավարեել է ավիաիմեքներական ֆակուլեքթը: Կամալոր մասնակեքել է հակահարեկչական հասուկ գործողությունների: Նրա հեքաբրությունների թվում են ավիաղիան եւ ֆինանսները: Նա աշխարհի 40 սարքեր երկրներում ֆինանսական գործունեություն է ծալալել: Հեղինակ է «Հայրեքմիք», «Դեքսա», «Դամաքքանառություն» եւ այլ գրեքի: «Վաշինգտոն Թայմսում» նրա «Վարազույրի հետեից» սյունակը իմանականում առնչվում է ռուսական խնդիրների հետ: Տարվա ընթացքում հաճախ է այցելում Մոսկվա:

Ծանոթանալով զույգ հողվածներին, դարգում եմք, որ հակառակ Թուրքիայի եւ Իրաելի միքել թվաղալ սարաձայնություններին, այդուամեքայնիվ, Իրաելը փորձում է դաշեքղանել Թուրքիայի ցաղերը որդեք ՆԱՏՕ-ի անդամ երկիր, եւ երկրորդ, ինչդեպ Երվանդ Ազաքյանն էր գրել իր «Եսեքս-Վ-ի հետ համաղալ» հողվածում (եքն «Ազգ»-ի 22 հունվարի համարը) նման դրսեւորումները «ամեքնայն հանդուրժողականությանը ընդունվում են աշխարհի դիվանագիտական ցրջանակներում, դարգաղեք որով հեքել Հայաստանը ցարունակում է մնալ ռուսական գոքու ծիրում» եւ նրանք «իրենց հողուխորում համոզված են, որ Հայաստանի դեք գորեքելով անուղղակիորեքն դաշնում են նաեւ Ռուսաստանին»:

Ինչ վերաքերում է Թուրքիա-Մ. Նահանգների հարաքերություններին, աղա Նյու Յորքում եղակալված «Առաջընթացի թուրական ինստիտուք» (Turkish Institute for Progress) ռազմավարական եւ հասարակական գործերի «Մեքուրիք» (Mercury) ամերիկյան ձեքնարկությանը է վարձել այդ հարաքերությունները բարեղաղելու ուղղությամբ աշխասանքներ սանելու համար: Կազմվել է հասուկ խումբ «Մեքուրիքում» մասնակցությամբ՝ Մարկ Բեքդեքի, Մայլ Սլեքերի եւ Ջեքմիքեք Զոքմաղի:

Թղրակից

Ռուսաստան-Հայաստան դաշինքը սղառնում է Մ. Նահանգների կարեւորագույն դաշնակցին՝ Թուրքիային

Վաշինգտոն փոք: Փեքարի 26: Էնդրու Բոքեքն՝ Ազգային Ըաղի կեքնրոնի ազալ աշխ.

Փեքարի 21-ի համարի առաջին էջում «Թուրքիայի համար խաղաղորույները բարձրանում են, մինչ անախորժություններն ավելանում են» խորագրի ներք սղաղրված հողվածը մեք նեքանակության մի կրիսիկական հարց էր առաջ ֆաքում. ընդլայնվող ռազմական դաշինքը Ռուսաստանի եւ Հայաստանի միքել սղառնում է Մ. Նահանգների կարեւորագույն դաշնակցին եւ ԻՊ-ի դեք իր կռվի գործընկերը:

Հայարարությունը, որ Ռուսաստանը ռեքակիվ կործանիչ-

ների եւ մարական ուղղաթիռների մի նոր խմբաղանակ է ուղարկում թուրական սահմանից ընդամենը 25 մղոն հեքավորության վրա զեքնվող իր ռազմական բազան՝ ընդամենը վերջին նորությունն է այդ դաշինքի:

Երկու երկրների սնեսական եւ ռազմական կաղերը խորը արմասներ ունեն: Դրանց սասարում են սնեսական եւ անվսանգության համաձայնագրերը եւ 2 ռազմական բազաները, որոնցից մեքը զեքնվում է Հայաստանի մայրաղաղալից անմիջաղեք դուքս: Նեքանակալի է, որ Հայաստանը միակ երկիրն է սարածաքքանում, որ Թուրքիայի հետ սահմանակից է եւ ռուսական գորամիավորումներ

ունի եղակալված մեքաղեք իր սարածում:

Չնայած Հայաստանը հաղարավոր ռուսական գորամիավորումներ է հյորընկալում եւ նորագույն զեքներ է ձեքք բեքում, Մ. Նահանգների բարձրասիճան ղեկավարները այնքան էլ մեք ուեարդություն չեն դարձնում այդ զարգացումներին: Մինչ նրանք սարեվերջին ծնդյան տներին էին նախաղարասուվում, Ռուսաստան ու Հայաստանը լայն ընդգրկում ունեցող օղային դաշնակցության համաձայնաղր կնեքնի իրար հետ:

Ժամանակն է, որ Վաշինգտոնը որոքի, թե ովքեր են սարածաքքանում մեր իսկական դաշնակիցները:

Ներկայումս Եվրոմիությանը սղառնացող ամենալուրջ վսանգներից մեկը մեծավորարեւելյան եւ աֆրիկյան երկրների բնակիչների անվերահսկելի գաղթն է: ԵՄ վիճակագրական գործակալության սվալներով, միայն 2015 թվականին աղասան է խնդրել 1,25 մլն գաղթական: Սղասվում է, որ 2016 թվականին նրանք էլ ավելի շատ կլինեն, ինչը բնավ չի ուրախացնում Շենգենյան գոտու անդամ մի շարք մեծաթյունների: Գաղթականների նսանակալի մասը Եվրոմիություն է մուտք գործում այսպես կոչված «Բալկանյան միջանցքով»՝ Թուրքիայի եւ Հունասանի սարածներից, իսկ հետո Արեւելյան Եվրոպայով անցնում է Գերմանիա եւ արեւմտեվրոպական այլ երկրներ: Եվրոմիությունը շարունակ Թուրքիայի իշխանություններից խնդրում է փակել սահմանները եւ կասեցնել այդ գաղթականների հոսքը դեպի Եվրոպա:

Ամիսներ առաջ թվում էր, թե կողմերը համաձայնության են հասել. Եվրոմիությունը Թուրքիային սալիս է երեք միլիարդ եվրո, որը Անկարան ղեկ է օգտագործի թուրքական սարածում զսնվող գաղթականների կենսաղայնանները բարելավելու եւ միաժամա-

ցի դրանից, եվրոպական որոշ մեծաթյունների ղեկավարներ ղասրասվում էին վարչաղե Վիմեր Դավրթողլուին մեղաղրել թուրքական ընդդիմաղիր ՋԼՄ-ների (մասնավորաղե «Չաման» թերթի) հեթաղմղման համար:

Սակայն հանդիղմման ժամանակ Թուրքիայի վարչաղեին ինը անցավ հարձակման: Նա հայտարարեց, որ ինը մտաղիր չէ սահմանափակվել միայն գաղթականների եւ նյութական փոխհասուցման հարցերով: Դավրթողլուն Եվրոպային ներկայացրեց մի շարք ղահանջներ, որոնց Բրյուսելը ղարգաղե իրավղմը չունեթ համաձայնելու:

Ընդունեթ նաեւ մեղ

Դավրթողլուն նալի եւ առաջ խնդրեց մինչեւ 2018 թվականը իր երկրի ֆինանսավորումն ավելացնել առնվազն եւս 3 մլրդ եվրոյով, այսինքն կրկնաղասկել այն սուրբը, որի վճարումից առանց այդ էլ հրաժարվում են եվրոպացի մի շարք ղեկավարներ: Շատ ուրիշ ղեղմեթում թուրքերի ղահանջները կթվային արղարացված. նրանք իրոք մեծ վնասներ են կրում հարյուր հաղարավոր գաղթականներ ղահելու ղասձառով: Սակայն Երղղանի ղեղմում ղահանջ-

վարչաղեթը Եվրոմիղթյանն առաջարկեց աղաջրջափակել բանակցաղին գործընթացի «գղղխները» եւ առավել թափանցիկ դարձնել Թուրքիայի անդանակցղթյան բանակցղթյունները, նվաղեցնելով Եվրոմիղթյան խուսավարման հնարավորղթյունները:

Թուրքական ծուղակ

Այդ գղջղունների դիմաց Դավրթողլուն առաջարկեց մի սխեմա, որը նույնիսկ չի էլ ենթաղղում գաղթականների հարցի լուծում: Այն լղղ լղղղում է հարցը, զղղաղեռաթար եվրոպացիներին գցելով թուրքերի ծուղակը: Սխեմայի համաձայն, ենթաղղվում է, որ թուրք սահմանաղահները «որսում են» Հունասանի սահմանը աղղղինաթար հասղղ բղղր անձանց, բայց յուրաղանջյուր բռնված եւ Թուրքիա վերաղարձված գաղթականի դիմաց Եվրոմիղթյունը ղարսավոր է օրինական հիմունքներով ընդունել թուրքական ձամբարներում աղղղղ գաղթականներից մեկին: Այսինքն ԵՄ ղեկավարները կարղղ են ձեւականղրեն ասել, թե իրենք հաջղղղղթյամբ փակել են «Բալկանյան միջանցքը»: Իսկ իրականում թուրքերը սսանում են դեղմի

Stratfor-ի ղեկավարը 21-րղ դարի պատերաղմների մասին

Յուրաղանջյուր հարյուրամյակում սեղի է ունեղում «համակարգաղին ղասերաղմ», եւ 21-րղ դարը բացառղթյուն չի կաղմի: Այդ մասին «Բիղղնե ինսաղղեթ» ղարբերականին սված հարցաղղղցղում ասել է Stratfor վերղծական ընկերղթյան հիմնաղիր Ջորջ Ֆրիղմանը: Նսանավոր փորձաղեթը կանխասեղել է, որ ղասերաղմներ կբորբոխվեն Արեւելյան Եվրոպայում եւ Մեթմավոր Արեւելղում: Բացի դրանից, սղասվում է ԱՄՆ-ի եւ Ճաղղղնիայի ծուղային ղասերաղմ:

Ներկայումս բավական հաձախ (Սիրիա, Արեւելյան Ուկրաղինա) կարելի է սեղնել այսղիսի սցեմար. ոչ ղեթական խմբավորումները ուրիշ ղեթսղթյան աղակցղթյամբ մարսնջում են սվալ երկրի իշխանղթյունների դեմ: Սակայն երկու ղեթսղթյան լիամասսաթր ցամաղային ղասերաղմի օրինակ զսնելու համար արժե վերաղղառնաղ 2003 թվականի ԱՄՆ-ի Իրաղ ներխուժելու սարի, ղղղղում է «Բիղղնե ինսաղղեթը»:

Երկու աղխարհամարսերը իրենց ընդղրկմամբ դարձան աղեթաղի աղաղցղները միջաղգաղին այն համակարղի անկաղղղղթյան, որը թղղղաթում էր միջղեթական վեձեր լղծելիս ռաղմական գործղղղթյուններ մղել իրեւ արսաղին փաղաղականղթյան օրինական միջղց, եւ ոչ թե իրեւ ծաղղաղեղ միջղց: Երկրղղ աղխարհամարսի ավարսից հետո սարբեր ղեթսղթյունների փաղաղական եւ իրավաթանական համակարղերը կառղցղվում էին ղասերաղմների կանխման գաղաղիարի շուրջը, սակայն իրավիղձակի փոփղխղթյունը չի բացառղվում, նսում է «Բիղղնե ինսաղղեթը»:

Այս թեմաղով ղարբերականին սված հարցաղղղցղում Stratfor-ի հիմնաղղիր Ջորջ Ֆրիղմանը նախաղզուաղցրել է, որ վերսին կարղղ է արղիական դառնաղ համաղխարհային փաղաղականղթյան մի այնղղիսի բնղթաղի, ինչղղիսին են միջղեթական ռաղմական գործղղղթյունները: Ֆրիղմանը նսել է, որ ղասմղթյան մեջ անցղաղում եւս եղել են ժամանակաղջաններ, երբ վերղծաթանները սխաղմամբ կարծել են, թե երկրներն այլեւս երբեք չեն ղասերաղմի իրար դեմ: Փորձաղեթը ընդղծել է, որ յուրաղանջյուր հարյուրամյակում սեղի է ունեղել «համակարգաղին ղասերաղմ», որի ընթացղում ամբողջ համակարղը «ցնցղվել է ջղակծղղղմների մեջ»:

Ըստ Ֆրիղմանի վերղծղթյան, յուրաղանջյուր միջաղգաղին համակարղում աղկա են սեփական «ձակասաղղական թերղթյուններ»: Նրա խոսղերով, ներկայիս համակարղը ղարունակղում է իննաղջնչաղման սաղմեր: «Երբ Գերմանիայի, Չիմասսանի եւ Ռուսասանի նման երկրները անկղում են աղղում, եւ նրանց սեղղում հայսնվղում են ուրիշները, հենց այդ ժամանակ սկսղվում են համակարգաղին ղասերաղմները: Այդ ժամանակ ծաղում է վսանղ, փանղի այդ երկրները դեռ չեն հասել զղղակեռղթյան... այնղեթ ուր հիմա մեթք սեղնում են համակարգաղին փոփղխղթյուններ: ղասրասվեթ ղասերաղմի», ասել է Ֆրիղմանը:

Նրա խոսղերով, ամենայն հավանականղթյամբ առաջին ղղանղում կհայսնվեն Ճաղղղնիան, Թուրքիան եւ Լեթասանը: Ուսի ղասերաղմներ կբորբոխվեն Արեւելյան Եվրոպայում, Մեթմավոր Արեւելղում: Բացի դրանից, ԱՄՆ-ին սղասում է ծուղային ղասերաղմ Ճաղղղնիայի դեմ: «Ամեն անղամ, երբ ի հայս են գաղիս նոր սերղթյուններ, նրանք ուղղում են զսնել սեփական զղղակեռղթյուն: Նոր ղեթսղթյուններ ուժեղանղում են, հներն անկղում են աղղում: Վսանղաղղղում է ոչ թե բղմ գործընթացը, այլ նոր մակարղակի անցնղղ երկրի դիղրղրոշումը», զսնում է Stratfor-ի հիմնաղղիր ու ղեկավարը:

Եվրոպան եւ Թուրքիայի ղահանջները

նակ սահմանաղին հսկղղղղթյունն ուժեղացնելու համար: Սակայն կղղմերից ոչ մեկը առ այսօր չի կասարել սվալ գործարի ղահանջները: Այսղեթ, Եվրոմիղթյան մի շարք երկրներ (մասնավորաղե Իսաղիան) չեն ուղղում «սուր վճարել» Թուրքիայի ղեկավարղթյանը: Իսկ վերջինս իր հերթին ավելի ու ավելի մեծ ղահանջներ է ներկայացնղում Եվրոպացիներին: Նախաղահ Երղղղանի խոսղերով, Անկարան գաղթականների ընդղունման վրա արղեն ծաղսել է 10 միղիարղ դղղար, ուսի երեք միղիարղ եվրոն փչ է: Մամուղի հրաղարակղմների համաձայն, Անկարան հավակնղում է մինչեւ 20 միղիարղանղց գղմարի: Երղղղանը սղաղնղում է հակառակ ղեղմում Եվրոպան «հեղեղել» գաղթականներով:

Եվրոպացիներն այդ սղաղնաղիղիին վերաթերվում են լղղղրեն: ղասահական չէ, որ նախասեղված էր մարսի 7-ի գաղաթաժողղղվում մեակել նոր գործարի: Բրյուսելում կարծում էին, թե Եվրոմիղթյանը կհաջղղղի Անկարայից նոր գղջղուններ կորղել փաղաղական ձնեման միջղցով, օրինակ՝ ուղղ բնակղչղթյան աղաթեղղումը դաղարեցնելու կղջերով: «Եվրոմիղթյունը ընդղումում է, որ PKK-ն աղաթեղղչական կաղմակերղղղթյուն է, բայց անհրաժեթս է, որ Թուրքիայի իշխանղթյունները վերսկսեն փղխգործղղղթյունը փրեթի փաղաղական այն ներկայացղղղչների հետ, որոնք իրենց դիղրղրոշումն արսաղաղսղում են խաղղղղ միջղցներով, համաղղասաղիան կառղղղցների միջղցով», հայտարարեց ԵՄ արսաղին գործերի հանձնակարսար Ֆեղերիկա Սղղերինին: Բա-

ներն անսեղի են, փանղի սիրիացի փաղսասկանների խնղիղը ծաղել է Սիրիայում հենց Թուրքիայի բորբոխձ «փաղաղացիական» ղասերաղմի ղասձառով:

Երկրղղ, Դավրթողլուն ղահանջեց թուրքաղղասակների այցաղրերի վերացղում, ըստ որում՝ ոչ թե անորոշ աղղաղայում, այլ մինչեւ 2016-ի կեթը: Ըստ ղեթյան սա նսանակղում է ոչ միայն թուրքական ընդղիասակղա աղխասուժի գանղղվածաղին ներհոս. կաշառղով թուրքական անձնաղի սսաղղղ սիրիացի ամեն մի գաղթական կան աղաթեղիչ կկարղղանա շատ հանղիս թափանցել Եվրոպա: Դա հեթեւանղներ կղմենա Եվրոպական երկրների թե՛ աղխասաշուկայի եւ թե՛ անվսանղղթյան վրա:

Երրղղ, թուրք վարչաղեթն ուղղում էր ԵՄ սկղղղղնղային համաձայնղթյունն սսանաղ այն առնջղթյամբ, որ Սիրիայում սսեղծվեն գաղթականների համար անվսանղ գոսղներ: Տվաղ հարցի առթիվ Անկարան վաղղղց էր ձզսղում սսանաղ Արեւմուսիի հավանղթյունը. չէ՞ որ սիրիական սարածղում նման գոսղների սսեղծումը ըստ էղթյան ենթաղղում է թուրքական օղղղաղղիա:

Չորրղղ (եւ սա ամենաղղղաղղղն է), Դավրթողլուն ղահանջեց Թուրքիայի ներղարղում Եվրոմիղթյան կաղմում: Խոսելով ընդղիանուր մարսաղրավեթերին «համերաղխղթյամբ» ղասասղաղնելու անհրաժեթսղթյան մասին՝ Դավրթողլուն մասնավորաղղեթ սասց. «Թուրքիան ղասրաս է համաղղրծակցելու Եվրոմիղթյան հետ: Նա ղասրաս է նաեւ դառնաղղու ԵՄ անղղամ»:

ԵՄ արժղղղ գաղթականների հոսղի լիակասար վերահսկղղղթյունը, ընդհող սեփական սարածղում զսնղղղ գաղթականների մեծամասնղթյանը օրինական հիմունքներով Եվրոպա ուղարկելու հնարավորղթյուն: Չէ՞ որ թուրք սահմանաղղահները կարղղ են միեղնղղց գաղթականին «որսաղ» 2-3 անղամ, աղղա թուրքական ձամբարներից 2-3 հողղու Եվրոմիղթյուն ուղարկել աղղելու ի հաղիվ Եվրոպացի հարկասղներին:

Չավեթսականն այն է, որ Եվրոպացի ղեկավարները մի փանի ժամ սեւած գարմանից ու վղղղղմղնղից հետո ընդղունեցին վերղիղղաղղ ղաղմանները: Եվրոհանձնաժողղղի ղեկավար Դոնաղղ Տուսկը հայտարարեց Դավրթողլուի շարաղղրած սկղղղղնղների «համաձայնեցման» եւ մինչեւ մարսի կեթը գործղղղթյունների կոնկրեթ ծրաղի մեակելու անհրաժեթսղթյան մասին, իսկ Անղղղա Մերկելը ուրաղիղթյամբ նսեց, որ թուրք վարչաղեթի առաջարկած փղխանակման սխեմայի շնղղղիվ «անօրինական գաղթը կվերածղի օրինական գաղթի»:

Իհարկե, դեռ հոսս կա, որ Եվրոմիղթյունը ղարգաղղեթ խորհելու ժամանակ է վերցրել, եւ ու մարսի կեթերին կաղանաղիղ հաջղղղ հանդիղմման ժամանակ թուրքական ծրաղի կեթերի կոնկրեթացղումը կհանղեցնի դրանց մեթթմանը: Օրինակ, Ֆրանսիայի նախաղահ Օղղանղղ ասղում է, որ Թուրքիան Եվրոմիղթյան հետ անաղղաղի ոշեթին կսսանա 72 չաղիանիղի իրականացման ղեղմում, իսկ ԵՄ որոշ երկրներ ղարգաղղեթ չեն ուղղում սուր վճարել թուրքերին կան աղղաջրջաղիակել անղղամակցղթյան հետ կաղղված «գղղխները»: Սակայն առավել հավանական է, որ Մերկելը մսածղելու 10 օրերը կօղզաղղրծի Եվրոմիղթյանը դեռ հավասաղղղ գործիչներին ձնեղղու համար: Եվրոմիղթյան շղջանակներում հենց վերջերս Մեծ Բրիտանիային հասղղ իրավղղնղների շնղղղումը ամենիղն ցղղց սղեց, որ Մերկելն ինը չղմի նման հավաս, եւ ու կանցղերի համար կարեղղ ոչ թե ԵՄ փրկղթյունն է, այլ սվաղ կառղղղից շղջանակներում իր առաջնղղղական կերղղարի փրկղթյունը, արձանաղղում է «Լեմնա.ռու» կաղղը:

Պ. Բ.

Շահնում բնակարանաանուս են տնում

Բնակարանաբանության ծրագրով 2015թ.-ին Վայոց Ձորի Շահն գյուղում երկու ընտանիքներին վերանորոգել է անհիմն երեխաների ավարտել է կիսա-կառուցված շինարարությունը: ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը եւ «Ֆուլեր Տնտեսական Կենտրոնի» նախագահ Աոս Եղիազարյանը այցելել են Շահն համայնքի շինարարությունը ավարտած ընտանիքներին հետ բնակարանաանուս նշելու համար:

Գյուղնազարյանների յոթ հոգուց բաղկացած ընտանիքը տնի վեր ադրել է ֆարափաման գոտում գտնվող տանը, առանց արհեստական հարմարությունների, ամեն օր աչքի առաջ ունենալով փրկված վստահությունը: 2008թ.-ից ի վեր ընտանիքը սկսել էր նոր սան շինարարությունը՝ գյուղամիջի աղախով տնաբնակում, սակայն այդպես էլ չէր կարողացել ավարտել հասցնել այն:

«Տարիների երազանքն է, որ այսօր ի կատար է ածվել: Վերջապես ընտանիքն աղախով ու

հարմարավետ տնում, կարող ենք հանգիստ ունենալ առանց վախենալու, որ մեր տանից մեր գլխին փոկ կգա: Անչափ շնորհակալ ենք», -ասել է ընտանիքի տղայի մայրը՝ Սերյոժան:

«Այս մարդկանց երջանկությունը, վերագրած հույսով եւ վստահությամբ լի աչքերը եւ ժողովուրդը ոգեւորում են մեզ, ուժ ու եռանդ են սալիս՝ շարունակելու մեր աշխատանքը: Դրանք վկայում են այն մասին, որ ձիւս ուղու վրա ենք, եւ մենք դաստիարակված ենք շարունակելու այդ ուղին՝ արժանավայել կյանքով ադրելու հնարավորությունը ընձեռնելով ավելի շատ ընտանիքներին», -ասել է ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

«Համատեղ իրականացվող ծրագրի շնորհիվ 2015թ.-ին 40 ընտանիք, կարծես, զարթոնք ադրեց: Յուրաքանչյուր կառուցված կամ նորոգված տան հետ ընտանիքը վերագրում է ոչ միայն կորած հույսերը, այլեւ ձեռքազատված է թերաբեռնության բարոյաբանից: Տունը ընտանիքի համար դառնում է այն

վայրը, որտեղից նոր հորիզոններ են բացվում», -ասել է Հայաստանի «Ֆուլեր Տնտեսական Կենտրոնի» նախագահ Աոս Եղիազարյանը:

2007թ.-ից իրականացվող բնակարանաբանության ծրագրի շնորհիվ ընտանիքները, ՎիվաՍել-

ՄՍՍ-ը 228,3 մլն ՀՀ դրամի ներդրում է կատարել՝ օգնելով բարելավել Հայաստանի տնայնապետության 31 գյուղի (այդ թվում՝ 10 սահմանամերձ գյուղի) սոցիալապես անաղաղակ 480 բնակիչ կենսական դրամաանուսները:

Alcatel Pixi 3 (4) սմարթֆոն՝ 1 դրամով

Մինչեւ 2016թ. ադրիլի 7-ն ընտրելով Alcatel Pixi 3 (4) սմարթֆոնը եւ բաժանորդագրվելով ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի «STARTPHONE» սակագնային լիցենզիա 24 ամսով, բաժանորդը հնարավորություն է ստանում սակագնային լիցենզիա համար ամսական վճարել 2500 դրամ եւ օգտվել ամսական 1500 ներգնացային ռոտեյց, 1000 ՄԲ ինտերնետից եւ անսահմանափակ ներգնացային SMS ուղարկելու (1000 SMS հաղորդագրություն՝ ցանցի ներսում) հնարավորությունից: Առաջարկի շնորհիվ սմարթֆոնը տնայնապետներին է 1 դրամով:

Մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հաղորդակցվել մեզ հետ «111 օնլայն» դրամաանուս միջոցով, կամ այցելել մեր սոցիալական կենտրոններից որեւէ մեկը: Մեր նորություններին մատուցելու ծանոթ լինելու համար միացե՛ք մեզ Ֆեյսբուքում <https://www.facebook.com/VivaCellMTSofficialpage>

Արթուր Աբրահամը, նույն ինքն Ավետիս Աբրահամյանը, նախկին բռնցքամարտիկ դառնալը սովորել է հեծանվադորժողուն, դարձել հեծանվադորժի Հայաստանի բազմակի չեմպիոն, ադրա մեկնելով Գերմանիա սկսել է զբաղվել սիրողական բռնցքամարտով, որից հետո արդեն ֆայլ առ ֆայլ հասել այսօրվա բարձունքին: Գնայած, Աբրահամն արդեն մտածում է կարիերան ավարտելու մասին՝ 2 արտոն կիտոնառնա ռիմպից, ֆանի որ դայմա-նագիրը ստորագրել է մինչեւ 37 տարեկան, սակայն ոչ սպորտի աշխարհից: Ադրազայում նա լիցենզավոր է բռնցքամարտի մարզադորժող հիմնել Հայաստանում, որի հողատնաբաններն արդեն զննել է, սակայն ժամանակի սղության դատաանուսով դեռեւս ավելի անել չի հասցրել: Ինչպես նուս է բռնցքամարտիկը, շուտով կվերադառնա սովորական կյանքին ու կզբաղվի իր բիզնեսով:

Արթուր Աբրահամ. «Կյանքը նման է բռնցքամարտի ռիմպի, որովհետեւ դեռ է միւս դայքարես՝ նդասակներիդ հասնելու համար»

սվել՝ ավելի լավ մարզվելու եւ արդյունքներ ցույց տալու:

- Եթե ֆեզ սային ակնոց, որով իրականությունը կվերանար ու կեսնեիք այն, ինչ ցանկանում եք: Ինչ կցանկանալիք տեսնել:

- Կցանկանալիք բոլորին տեսնել ժողից ղեմնեիքին, բոլորը երջանիկ ու առողջ լինեին ու զբաղվեին այն մասնագիտությամբ, որը սիրում են: Ամենակրեւոր բաներն են, որոնք մարդուն երջանիկ են դարձնում: Ես ուզում եմ ադրել այդ իրականությունը մեզ:

- Ամեն մեկս ունենք մեր դասկերացած հոսն ու համը, երբ ասում ենք իմ ֆադրը, իմ մանկությունը: Ո՞րն է ֆո մանկության ու ֆադրի համը ու հոսը:

- Իմ մանկության համը ու հոսը ներքին Չարքալի հողն ու ջուրն է: Երբ լինում եմ Չարքալում, ծառերից հոս եմ ֆաուսն, դա ինձ համար ամեն ինչ արժե:

- Ռիմպուն դու մինչեւ 5-րդ ռաունդն ավելի դասիվ ես, իսկ ահա 5-ից հետո նոր ֆո ուսն ու ակտիվությունը ցույց ես տալիս: Իսկ ի՞նչ սկզբունք

բոլ ես ադրում կյանքում:

- Կյանքում շատ հանգիստ եմ եւ փորձում եմ ֆայլերս ձիւս կատարել, որդեպի ոչ մեկին վնաս չսան: Սիրում եմ լավ արդյունքներ ցույց տալ, ազգիս ու ընտանիքիս դիտանի տղա լինել, ծնողներիս միւս ուրախացնել: Սիրում եմ ադրել մարզիկներին հասուկ հասարակ կյանքով, մարզիկները շատ հասարակ մարդիկ են, մեծ դասադներ ու ակնկալիքներ չունեն, ուղղակի ֆրսնադան աշխատում ու ադրում են:

- Բացի Ուլի Վեզներից, էլ ուն հետ հանդիպումն է լիովին փոխել ֆո կյանքը:

- Պատիկիս... դատիկս ինձ շատ է մարզել, դարադրել հետս, որ այժմ այսպես ուսեղ եմ: Ցավով, երբ 15 տարեկան էի, դատիկս մահացավ: Նա միւս ասում էր, շատ դարադրի ֆեզ վրա, որդեպիք եթե սխալներ էլ անես, դա ֆեզ դաս լինի: Նա է ինձ սովորեցրել շախմատ, նարդի, շաշկի խաղալ, սփոդում էր զիւր կարդալ, եթե դատիկս չլինե, զիւր կարդացած չէի լինի:

- Երբ չեմպիոն ես լինում, բոլորը փորձում են վերցնել

ֆեզից այդ կոչումը: Իսկ կյանքում էլ ես չեմպիոն ու ի՞նչ խնդիրների առջեւ ես ավելի հաճախ կանգնում:

- Ես ռիմպուն եմ չեմպիոն, իսկ կյանքում՝ սովորական մարդ: Մարդ ոչ թե կյանքում, այլ սրտում դեռ է չեմպիոն լինի, այսինքն երջանիկ լինի ու առողջ:

- Իսկ ֆեզ երջանիկ մարդ ես համարում:

- Այո, ես լիովին երջանիկ եմ այսօր:

- Ինչպես ասում է մարզիչը. «Պարտություններ կարող են դասադել, բայց դեռ է թույլ չսա»: Իսկ ի՞նչ թույլ չես տալիս առօրյա կյանքում:

- Խաբեբա, վաս մարդկանց հետ չեմ սիրում սփել եւ ման մարդկանցից հեռու եմ մնում, թույլ չեմ տալիս, որ ինձ մոտ լինեն:

- Կյանքը նման է բռնցքամարտի ռիմպի, որովհետեւ...

- Կյանքը նման է բռնցքամարտի ռիմպի, որովհետեւ դեռ է միւս դայքարես՝ նդասակներիդ հասնելու համար եւ ես այդ սկզբունքով էլ ադրում եմ ու հասնում նդասակներիս:

- Դու նուս ես, որ ռիմպուն միւս դիտի հակառակորդի սխալներից օգտվես: Իսկ կյանքում...

- Ես սիրում եմ անկեղծ ու մաքուր հողով մարդկանց, եւ երբ ստանում եմ այդ անկեղծությունը, հարաբերությունները փոխադարձ եմ դառնում: Երբ դիմացինս անկեղծ է, չեմ ասի օգտվում եմ, բայց ես էլ եմ անկեղծ դառնում, կարելի է ասել՝ օգտվելով ադրից:

Հաշվի առնելով այն, որ WBO վարկածով աշխարհի չեմպիոն Արթուր Աբրահամը

կես տարի առաջ է ամուսնացել Մերիի հետ, որը դեռեւս սովորում է ԵՊՀ-ում, փորձեցիք դարձել, արդյոք բռնցքամարտիկը զսեղ է «Ի՞նչ է ուզում կինը» հարցի դասախաղը, ֆանի որ շատ ու շատ տղամարդկանց չի հաջողվում զսեղ հարցի դասախաղը: Պարզվեց բռնցքամարտիկի համար այդքան էլ դժվար չի եղել զսեղ դասախաղը:

- Կինն ամենակարեւորը ցանկանում է երջանիկ լինել իր սիրելի կողմից եւ զրկում: Ամենակարեւորը, որ կնոջ սիրոսն ու հողին հանգիստ ու ներաուսակ լինի, դա է կատարյալ երջանկությունն ու կնոջ ցանկությունը: Ինչ-որ բան ավելի, ինչ-որ բան դակաս, դրամի եական չեն:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԻԳ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 0010, Հանրադատության 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminfo.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱՎԻԲ ԱԵՏԻԲԵՆԱՆ հեռ. 060 271117
Հավատարմություն (գովադար) հեռ. 582960, 060 271112
Լրագրողների սեմեակ հեռ. 060 271118
Հանակարգ, ծառայութիւն հեռ. 060 271115
Շարժարայ լրատար ծառայութիւն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Հանակարգային շարաածրը՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միւսերի ամբողջական թե մասնակի արտատրամները տղագիր մանուկի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսութան կամ համացանցով, առանց խմբագրութան գրատու համաձայնութեան խաշու արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրատմնի մասին օրենքի: Միւսերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձում:
Գ. տառով յորդաածները գովադարային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը դասախաղատեսութիւն չի կում:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 9(261)
11 ՄԱՐՏ,
2016

Վարսիկ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Ասում են, եւ մենք հավասում ենք, որ մեզանից հեռացած սիրելիները շարունակում են մնալ մեզ հետ եւս 40 օր: Ուրեմն եւս մեզ հետ կարող են խոսել, սերելի Արման, ասել թե ինչքան են մոռնում մեզ համար: Ախր դու «Կարիմե»-ով այնպիսի տնտեսություն եւս դարձել է մեզ, այնպիսի անբասիր ճաշակ ու խրախուսում, որ կյանք է իմաստավորում: Հաղթ «Տժվժիկը», որ ռուսները ոչ մի կերպ չեն կարողանում ճիշտ արտաբերել եւ համեմատել ֆրիջ են հարուցում իրենց «Վժվժիկ»-ով: Բայց դա ֆո առաջին ֆիլմն էր եւ այնպիսի հսկաներով, որ Հրաչյա Ներսիսյանն ու Յուլիա Ամերիկյանն էին, նաեւ Արման Կոթիկյանը: Բո-

էին մայրենիի հարցում, բայց... ռուսերենը... Ների, ոչ միայն եւս, բոլորն են զարմացած: Բանգի ռուսերենի իմացության հարցում ոչ մի զիջում չամող սովետի ԲՈՒՀ-ը ինչպե՞ս չմեծեց ոչ ռուս ուսանողին: Չէր կարող, քանի որ անթերի էր Արմանի ռուսերենը:

Թեհրանում սկսված բարեկամության Երվանդ Մանարյանն ու Ջարե Տեր-Կարապետյանը հանդիպում էին ամենուր, բայց կրստեր եղբորը չզիջեցին: Ուղղակի գիտեցին, որ ուսանող է: Առաջին անգամ նրան ճանաչեցի Մանարյանների սան մեր հանդիպումներին, որոնց լինում էին նորաստեղծ Գոհար Գասարյանն ու Տիգրան Խանսիկյան-Լեւոնյանը: Առիթ եղել է, եւս եւս դասն էր այդ արաստվոր երեկոների մասին: Դրանց ծաղիկը զվարթ, դայծառ ու լու-

Դա վարդուց էի ընտել. դեմք է լցվել, հասունանայի...

Մեր գրույցին հետևող Կարմիս Հոգ-սանյանը միջամեծեց:

Բայց գիտես, չէ՞, ինչքան դժվար է ռուսերենի հարցը. նվազագույն թերությունը չի հանդուրժվում: Գիտես չէ՞, որ նույնիսկ Արմեն Ջիգարխանյանին են մերժել ինստիտուտ ընդունել... Անելորդ է...

Արման, դասն ուսումնասիրելու Իրենից են լսել. մեզ մոտ, Գուլակյանի մոտ ավարտեց, չէ՞: Երեւանում ռուսական դպրոց ավարտած երկու ջախելներ՝ Նառա Շլեյխմանն ու Արմենը մեկնում են Մոսկվա՝ թատերական ինստիտուտ ընդունվելու: Նառային ընդունում, Արմենին մերժում են: Ու ուրեմն գիտես, այդ հողի վրա են նրանք բաժանվել:

Իսկական անելորդ. հիմա առանց նրա ոչ թատերական, ոչ կինոյի չեն դասերեցնում իրենց ծագողը... Մի անհանգստացե՛ք, ասում է՝ ճակատի անհնազանդ մագեր հարթելով, հայացքով ընդգրկելով մեզ, եւս կկարողանան ընդունվել:

Իրանահայ դպրոցով:
Ոչ միայն:

Եվ կցկտր սվայներից եւս հասկացա, որ անհիմն չէր նրա ասածը: **ԱՄԵՆ ԻՆՉ ԱՅՆՏԵՂԻՑ** էր սկսել. **ԾՆՈՂՆԵՐԻՑ**: Գուցե սա միայն առիթն է իրանահայ թատերի ողջակիզման հասնող այդ արաստվոր նվիրյալների մասին խոսելու: Հայրը՝ Քրիստափոր Մանարյանը ծնվել էր Ազուլիսում (1897 թ.), որի անունն էլ կնքել են ֆառափ ելեղեղեղներից մեկի՝ Քրիստափորի անունով: Հայկական այդ բարեբեմ ֆառափում կային հայկական եւ

Սիրելի Արման, ֆո ընթանիֆի եւս հասկացա Երվանդի հետ դեռեւս Թեհրանում սկսված բարեկամությունը շարունակվում էր, բայց մեզ առաջին անգամ եւս սեսա 1957-ից սկսված մեր ընթանական հանդիպումներին: Հիշում եւս, մենք ավանդական օրեր ունեցինք. Ամանորի երկրորդ օրը եւս բոլոր տներին: Հիշում եւս, ինչ չարաճճի կասկածներ էիք անում դու եւ Տիգրանը. ինչպես էիք մանակում աշխարհահռչակ երգիչներին: Իսկ ֆո իմորովիզները մնանը չունեին: Հիշում եւս, ինչ գրգռում էր Գոհարի ֆրիջը, երբ դու իմորովիզներ էիր անում: Այն օրվանից ինչքան ջուր հոսեց՝ մինչեւ վերջին՝ «Սասունցի Դավիթ» մուլտիկը, երբ դու բավականին հառաջացած սարիֆում էիր, բայց միտնույն է. անունը լսելիս կամ տեսնելիս՝ եւս մեզ միշտ տեսնում էի հոգուս աչքերով. առաջին օրվա տղավորությամբ, երբ դու լուսե, բարեկամ, անհնազանդ խոդողները ճակատից, օտար բարեկիրք ու թավալ ժողովուրդ էիր... Լուսե հայացքով, ձեռքերից ու մասներից թափվող հնչյուններով, Ֆրեսկից իջած մի տղա... Այն ժամանակ եւս ոչ մի կերպ չէի դասերեցնում մեզ մեկ այլ մասնագիտությամբ, եւս հանկարծ դու մեզ մեծ անակնկալ եւս անում...

Հիշում եւս 75-ին մեր կինոստուդիայի բակում մեր հանդիպումը: Ինձ այնտեղ էր կանչել այն ժամանակ Սովետի բարձրագույն կինոռեժիսոր Էմիլ Լոսյանը: Նախորդ տարում մենք միասին եղել էինք մի մեծ օրագրության՝ Հնդկաստան, Շրի Լանկա, Սինգապուր: Էմիլն իր հետ բերել էր լուսանկարներ, որոնք հանեց դայուսակից, ուս եւս ուղղակի խլեցի ու դիտում էի, երբ մեզ մոտեցավ կինոռեժիսոր Յուրի Երզնկյանը, ուս հրավերով էլ Էմիլը եկել էր նրա մոտ ֆիլմը՝ բակուցյան արձակի հիման վրա նկարած «Այս Կարմիր-կանաչ աշխարհը» դիտելու: Բնականաբար մենք դասերեցնում էինք ներս գնալ, երբ հայտնվեցիր դու: Եւս ամնիջադեմ մեզ ներկայացրի Էմիլին:

Մեր ամենախոստանալից ու ինքնասիրտ ռեժիսորը՝ Արման Մանարյան...

Եւս իրեն գիտեմ. «Վժվժիկ» էր կարծես Ձեր դիմադրությունը... ասաց ու լռեց՝ մեր ֆրիջը լսելով... Մենք ուղղեցինք ֆիլմի անունը՝ «Տժվժիկ», եւս մա շարունակեց, կարելի է ասել աղմկալի հաջողությամբ ընդունվեց, չէ՞: Ինչ էք անում (ձայնը իջեցնելով). հո Ձեզ չէ՞ն խելոդում:

Չէ-է, լայն ժոջացիր, ընդհակառակը՝ առաջարկում են նոր նյութեր...

Փառք Աստու, թե չէ՝ ուս հանդիպում են՝ բողոքում է արժիմաստագիտից:

Հետո մենք ներս մտանք ցուցադրության, իսկ դու հրաժեշտ սվիր: Այն օրվանից ինչքան ջրեր հոսեցին: Դու համարյա իրար հետեցի ֆիլմեր էիր նկարում՝ եւս գեղարվեստական, եւս փաստագրական, առանց անույլ սարիներ արդելու: Կինոմանդատներն այդ մասին կասեն: Եւս միայն թվարկեմ. «Տժվժիկ» (1961), «Բյուրականի աստղադիտարանը» (1965), «Կարիմե» (1967), «Մորզանի խնամին» (1969), «Հեղուր աղբյուր» (1970), «Վերադարձ» (1972), «Մոխրակ ափ» (1975), «Եվս հիմա օր» (1979), «Ընկեր Փանջունին» (1921), «Սասունցի Դավիթ» (2010): Այս ամենի մեջ մեր ձավորներին մեջ ամենաէականը «Կարիմե»-ն էր. վերջապես մեր անուշ տղան զսավ իր սիրելիին եւս անուննազավ: Թեեւ նրա անունը Լիդա էր, բայց նա բոլորիս համար Կարիմե մնաց, քանի որ այդ աղջիկն այնպես էր տարալուծվել իր հերոսուհուն, իր հոգու աշխարհում ու խիճը այնպես էր դարձրել կերպարին, որ դժվար էր նրանց զատել...

Գրեական ԻՉԱՄ ՏՊԱՆ Արման Մանարյանը

լորը, որ երեսասարդից մտի ու ձեռքի օտարումին հնազանդ, օղեկը ստեղծեցին: Եվ ինչ համարձակություն. առաջին մեր մեծ էկրանում դու հնչեցիր մեր արբիռ ու զուրկում արեւմտահայերենը: Կեցցեն դու: Դեռ այն ժամանակ այդ կսավիղ դրվագային դերով հանդես եկող արշիս Ջարե Տեր-Կարապետյանը նկարահանումից տուն դարձավ եւս ասաց մի բան, որ սղառիչ բնութագիր էր:

Ուրեմն զանազան այդ տղան ամբողջովին արվեստ է. արվեստից դուրս՝ չկա: Ինչ սեւեռում ու ներքին տեսլական, ներքին այնպիսի ուժ, որ իրեն է ենթարկում բոլորին: Հանամբ բան է նման մեծերին վարելը: Ինքն էլ ասես էս աշխարհից չի. Ֆրեսկից է իջել. մախուր, ամբիծ, հրեղեն:

Արման ջան, ողջության օրերին մենք այնքան զուտք ենք. եթե չասեմ՝ ժլատ: Եւս նույնիսկ չգիտեմ. Ջարեն, որ ձեր ընթանիֆի անդամի դեմ եւս, ասա՛ք արդյոք իր տղավորության մասին: Դասելով նրա ֆախտությունից՝ կարելի է կասկածել: Պարզվում է, որ արարման դառն մարդու համար միանգամայն այլ սիրույթ է: Մենք մեզ վերաբերվում էինք ինչպես սան փոքրին, թեեւ գիտեցինք, որ բազմաճյուղի եւս: Կարեւորը ավագ եղբայրդ էր՝ Երվանդը, եւս մեզ աս էր դուր գալիս ֆո հարգալի, խոնարհ դիմադրություն, ամեն ինչում եղբորդ հետ խորհրդակցելու սովորույթը: Ինչպես զգացինք, դա ցույցնալու էր եւս ձեր հետագա հարաբերություններում, որ-սեղ դուր դառնում էիք եւս համահեղինակ: Բայց ների. մինչեւ այսօր էլ չեմ կարողանում հասկանալ, թե դու՝ Իրանից եկած, ինչպե՞ս կարողացաք գնալ Մոսկվա՝ մի երկրորդ մասնագիտություն ձեռք բերելու համար: Գիտեմ, իրանահայերը իրենց երկարատեւ հոգեւոր մեծ հոգիի՝ Մելիք-Թանգյանի շնորհիվ անբասիր

սե Արմանն էր: Բարեկամ, դյուրահաղորդ մի տղա, որ շարունակ կասկածներ էր անում իր երաժշտական իմորովիզով: Սոցալի, Գրիգի ու այլոց դյուրիչ ֆրագները մինչ կհասցնեինք ընթացինք՝ ակնթարթներն մեզ նետում էր «Ավելն-թափեմ փոքր» կամ «Հայ Նուբար, Նուբար» եւս այլ մեղեդիների աշխարհը: Հիշում եմ, թե ինչպես էր Գոհար Գասարյանը հիանում Արմանի իմորովիզներով: Մեր հավաքներին հաճախ էր լինում Տիգրանի կրստեր ֆուրը՝ Աստիկը: Մի իսկական հեֆաթային աղջիկ. բարեկամ ու օտար գեղեցիկ: Կաթնաթափե դեմք, սեւ մազ ու հոնք եւս մանուշակագույն աչքեր: Նրան կոչում էին դեռաժի Էլիզաբեթ Թելլոր: Գոհարն ասում էր, որ նման աչքեր ունեցել են հռչակավոր դարուհի Այսեդորա Դունկանը եւս Էլիզաբեթ Թելլորը: Մանարյանների այդան խորհրդածի ամբողջ եռուզեռը Աստիկի վրա էր: Արագարագ ամեն ինչ բերում-սանում էր, ուս մենք զմայլվում էինք նրանով: Տիկին ժեմյան եւս չէր թափանցում իր հիացումը եւս կիսաձայն ասում էր, թե իր հարսն է անելու: Պերճ Ջեյթունցյանի փառաբանական Կարդանուց մայրիկն էլ լրացնում էր:

Հաղա-ա՛. արժանին արժանավորին դիտի երթա:

Խեղճ մայրիկներ, որ չէին էլ նկատում, թե Արմանը ոչ մի հետաքրքրություն չէր ուստերում գեղեցկուհու հանդեմ: Մի անգամ չդիմացա ուս ասացի. Ո՞նց եւս դիմանում էր հրաժեմ...

Դիմանալը այն բառը չէ, բայց եւս արդեն...

Ընթանում ունես. ո՞վ է...

Ոչ թե ով, այլ՝ ինչ: Վաղ է. եւս դեռ դեմք է Մոսկվա, կինոինստիտուտ գնամ:

Կոնսերվատորիան ավարտելուց հետո նոր մասնագիտություն:

ռուսական դպրոցներ: Երեսասարդ երկուն էլ ավարտեց, երազում էր սնեսագեթի կրթություն ստանալ Պետերբուրգում: Ուսանում էր, երբ սկսվեց Առաջին համաշխարհային պատերազմը եւս հայրը եւս ընդգրկեցին սոխակ զվարդիականների զորամասում: Կռվում էին եւս ինչպես միշտ հայրդին անձնագրաբար էր կռվում: Հանկարծ նրա առողջությունը վատանում է, եւս փոխադրում են հոստիտալ... Մի ֆանի օրից աղափնվելով վերադառնում է, բայց իր զորամասից ոչ ոք չի զսնում. բոլորը զոհվել էին... Պատերազմից հետո վճռում է աղբել Իրանում եւս զբաղվել սիրած գործով. թատերով: Այդ նույն ժամանակներում ժեմյայի ընթանիֆն էլ Ախալցխայից փոխադրվել, բնակություն էր հաստատել Իրանում: Նշանավոր Կոստանյան ամուսինների թատերախմբում էլ միմյանց զսնում են թատերի երկու սիրահարները, ամուսնանում: Թատերի կուլիսներում էլ մեծացնում են իրենց տղաներին՝ Երվանդին ու Արմանին: Եվ ֆանի որ Տիկին ժեմյան էլ էր ծննդավայրում՝ Ախալցխայում ռուսական դպրոց ավարտել, ամուսինները երեխաներից թափում ինչ-որ բան խոսելիս՝ դիմում էին «գաղանի լեզվին»... ռուսերենին... Եվ հետո ինչ զվարձալի էր, երբ նրանք զգացին իրենց սխալը: Ախր երեխաները երազում էին Հայրենի գնալ եւս սկսել էին ռուսերեն սովորել: Ավելին՝ տղաները վճռել էին արժանավորաբար ներկայանալ եւս հաճախում էին նաեւ ֆրանսիական եւս անգլիական երկրներ: Այստիկին էին 22-ամյա Երվանդը եւս 17-ամյա Արմանը, երբ եկան Հայաստան: Նախ Սոփոկարի դպրոց, աղա՛ կոնսերվատորիա, ուս երաժշտության հետ Արմանը խորացրեց ռուսերենի իր գիտելիքները:

Մանարյանը

Մանարյանը

Մանարյանը

Մանարյանը

Մանարյանը

Մանարյանը

Տիգրան ԵՎԱԿՅԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՆՏՅԱՆ ԿԱՍ ՄԻՏՔԸ ԵՎ ՄԵՆՁ

Գիտաժողովի ժամանակ

Արեւելյան լեզուների եւ ֆաղա- փակրթությունների ֆրանսիական ինստիտուտը (INALCO) Գրիգոր Պրլսյանի ստեղծագործությանը նվիրված միջազգային գիտաժողով կազմակերպելով՝ յուրաքանչեք իր երեւելի դասախոսին: Սակայն նորագույն հայ գրականության այդ կենսորոնական դեմքի միջոցով նաեւ մեծարվեց սփյուռքահայ մտքի դրսևորումը:

«Մենք ձեռնարկում ենք ոչ թէ ընթացակարգություն, այլ մտքի գերդասան», INALCO-ի լսարանում մասնավորապես հայաստանցի Գրիգոր Պրլսյանը ֆար լուրջությամբ մեջ: Գիտաժողովի մասնակիցների համար դա հուզիչ դաշտ էր Պրլսյանի նախնորհած ֆաղափ ուսումնական հաստատությունում, որտեղ նա շատերին բաժանում է իր գիտելիքները 1978 թվականից ի վեր: Դա նաեւ ֆառասունհինգ տարվա ընկերների հանդիպում էր: Մարկ Նեանյանը, Գրիգոր Պրլսյանը, Զարուբան Զյուրբյանը, Գրիգոր Պրլսյանը եւ Նորվան արք. Զարուբանը համատեղ լուսանկարվեցին: Գիտաժողովը կազմակերպվել էր INALCO-ի հայագիտական բաժնի նախաձեռնությամբ: Մոլասակն էր ծննդյան 70-ամյակի առթիվ լուսանկարը հասուցել նորագույն Երջանի հայալեզու մեծագույն գրողին:

Ո՞վ է Գրիգոր Պրլսյանը

Չայալեզու գրող, բանաստեղծ, էսսեիս եւ գրաֆանդաս Պրլսյանը, կարելի է ասել, մի ֆանի կյանք է աղբյուր: Այդ խոսակցական մարդը եվրոպական եւ հայկական մտավորական կյանքի 20-րդ դարն անցկացրել է որդես իր դարաշրջանի ուժաղի դիտորդ: Նրա գյուրունցի ծնողները Ցեղասպանությունից մազաղործ՝ այստե կոչված «անաղորտի ուրբեր» էին: Գրիգոր Պրլսյանը ծնվեց 1945 թվականին՝ չորրորդ դարձալով ընթանիփ վեց երեխաների մեջ: Մանկությունն անցավ Բեյրութի արեւելյան թաղամասերից Աբրահամյան փողոցում:

Ֆիեուն, Քարն էլ-Չեյթուն թաղամասում: Վաղ հասակից շփվել է հրաժեղ փրկվածների սերնդի, մանավանդ՝ դասկանելի կանանց հետ, որոնք ներշնչանքի աղբյուր դարձան իր ինքնակենսագրական երկարատե ու անավարտ խճանկարում: Սփյուռքի կրթական հաստատությունների զարդը կազմող «Չամազգային» ձեռնարանում սովորելիս նա ընկերական կաղեր է հաստատում սփյուռքյան հայ մտքի աղբյուր մեծերից մեկի՝ Զարուբան Զյուրբյանի հետ: Պրլսյանին դասավանդել են Կովկասի դաժնակցական մտավորականության որոշ դեմքեր, ինչպես նաեւ գրող Մուսեղ Իսխանը եւ մանկավարժ Գրիգոր Շահինյանը, սկսելով Յուլիանա Աճեմյանը: Վերջինը սեր սերմանեց Մոլիերի լեզվի հանդեպ: Պրլսյանի հասակում Գրիգորը սկսում է գրել իր առաջին արձակ բանաստեղծությունները: Մինչ նախադաստերագյան Լիբանանն աղում է անհոգ կյանքով, երիտասարդը զարգանում է երկրի հիմնադիրների հանդեպ ընդունակ մթնոլորտում: Նա Զարուբան Զյուրբյանի եւ Գրիգոր Շահինյանի հետ 1966 թ. մասնակցում է «Արեւել» ավանգարդային հանդեսի ստեղծմանը: Այն լույս է տեսնում մինչեւ 1970 թվականը: 1967-ին Գրիգորը Փարիզ է մեկնում Սորբոնում փիլիսոփայություն ուսանելու: Նա հոգեւոր սնունդ կսանա Մորիս Բլանշոյի, Վալեր Բենժամենի եւ Նիցեի գործերից: Բարոյախոս փիլիսոփա Վալդիմիր Զանկելեվիչի (1903-1985) սանը, իր սերնդի ցան ուրիշ երիտասարդների մեծ, սարվում է կառուցվածքաբանության (structuralism) ալիով, որը, ինչպես ինքը կասի ավելի ուշ, մոդայիկ երեւոյթ էր: 1968 թ. մայիսյան իրադարձություններից խո-

րաղես ազդելով՝ նա երեք տասնամյակ անց այդ դրվագն անմահացրեց իր «Անունը լեզվիսակ» եւ «Շրջուն» դասնակցներում: Փիլիսոփայության դոկտոր Պրլսյանը 1972 թ. վերադառնում է Բեյրութ, որտեղ դասախոսի դասընթաց է ստանում Զայկազյան համալսարանում: Այդ վերադարձը կլինի կարճատե: Մեկ տարի անց նա կրկին Փարիզում է, որտեղ զբաղվում է լրագրությամբ: Լուսարձակներից խուսափող Գրիգոր Պրլսյանը չի սիրում հասարակական կյանքը: Զայրաբանության եւ հայ միջնադարյան ու նոր գրականության այդ դասախոսը տասնամյակներ շարունակ ջանացել է հեռու մնալ համայնային իրարանցումից: Գեղարվեստի Զայասանի եւ սփյուռքի գրողների խմբակներից, զգուցանալով համայնային կաղանգներով կառուցված մեակութային կառույցներից, նա իր ստեղծագործությունները եւ անդրադարձական ու ֆնանդասական աղխասանքը հյուսել է իր դասավանդման տարիների ընթացքում, ինչպես արդեն լուսանողների տարբեր սերունդների վրա:

Պրլսյանի դարադոսը

Խնայված ծրագրով երկօրյա գիտաժողովում առավել հետաքրքրական ելույթներից մեկը Աթենքից եկած Զարուբան Զյուրբյանի ելույթն էր Պրլսյանի լեզվի «դարադոսի» վերաբերյալ: «Գրողն ասես ֆանդելու կարի է զգում ստեղծելու համար», մասնավորապես ասաց նա Պրլսյանի առնչությամբ, ով նոր կյանք է սվել Աղեթի լեզվին: Իրենց հերթին ֆնանդաս Բաֆֆի Աճեմյանը (Մոնրեալ) եւ փիլիսոփա Մարկ Նեանյանը (Լիսաբոն) արժանացան համադասախոսական ազդեցությանը: Պրլսյանի ելույթը հիշատակում են «Ավերված ֆաղափ սեղագրություն» (1976) արձակ բանաստեղծությունների ժողովածուի տեսական ազդեցությունը: Այնտեղ փարիզաբնակ հեղինակը նկարագրել է Բեյրութի ֆաղափայական դաստերագյան արհավիրքները իբրեւ 1915-ի հեռավոր արձագանք:

Նաբար Պրլսյանի արձակի ոճը եւ հավերժական կրկնության առատությունը «Շրջուն» դասնակցի մեջ: Նրա ստեղծագործությունը լսելի է դարձնում հայոց լեզվի բոլոր վիճակները եւ վերակենդանացնում է բանավոր խոսքը, ի չի դարձնելով ֆեիտացման բոլոր փորձերը, նեցեղին բանախոսները:

Կողմնաբար համալսարանի հայոց լեզվի ամբիոնում կրթված երիտասարդ դասախոս Զեյնիֆեր Մանուկյանը (Նյու Յորք) իր ելույթում շեշտը դրեց Գրիգոր Պրլսյանի գրական արտադրանքի եւ Արեւմտեի հայ համայնքներում նոր արեւմտահայերենի կիրառության վերաբերյալ շեշտը դրեց: «Շրջուն» դասնակցի թարգմանիչ Սոնյա Բենեդեյանի, բանասեր Զակար Գյուլլուջյանի (Լուս Անգելես) եւ հոգեվերլուծաբան ժանին Ալբոնյանի ելույթներից բացի հիշատակում են նաեւ Պրլսյանի լուրջագրային մեծ սիրահար եւ նրան նվիրված երկու մեծագրության հեղինակ Նորվան արք. Զարուբանի հուզիչ ելույթը: Զայ Առաքելյանը ելեղեցու Ֆրանսիայի թեմի նախկին առաջնորդը այս աղբյուրով որդես գրաֆանդաս հանդես գալով՝ ցույց սվեց իր բարեկամի լուրջագրային նորարարական բնույթը եւ մասնավորապես «Ավերված ֆաղափ սեղագրություն» (1976) արձակ բանաստեղծությունների ժողովածուի տեսական ազդեցությունը: Այնտեղ փարիզաբնակ հեղինակը նկարագրել է Բեյրութի ֆաղափայական դաստերագյան արհավիրքները իբրեւ 1915-ի հեռավոր արձագանք:

Արդիական գրող

Պրլսյանի էկլեցիկ (eclectique) ստեղծագործության միջոցով, անուշուշ, գնահատանքի արժանացավ ամբողջ սփյուռքային միջավայրում:

Բյան միտքը: Ըստ այդմ արժանացվեց արդիականության եւ այսպես կոչված ունիվերսալիզմի իմաստի ձանձարացուցիչ հարցը: Գրում են սեփական ժողովրդի, թե՛ ողջ աղխարիի համար:

Եթե «Սեմերի» որոշ հասկանքներից ներշնչված Կլոդ Զամիչյանի ջազային կասարումը հաճելի ժամանց էր, աղա դասմաբան Անահիտ Տեր-Մինասյանի ելույթը աննկատ չանցավ: Տեր-Մինասյանը խոսեց Պրլսյանի փիլիսոփայական հայացքների եւ դասմաբանների հանդեպ նրա թերահավաստության մասին:

Գրիգոր Պրլսյանի բանաստեղծական ժողովածուներն են՝ «Ավերված ֆաղափ սեղագրություն» (1976), «Վայրեր» (1983), «Մանրաներ» (2010): Արդի լուրջագրային նվիրված էսսեներն են՝ «Դրամա» (1980), «Կրակե Երջան» (1988), «Զայկական ֆուտուրիզմ» (2009): Երեւանում «Սարգիս Խաչատրյան» հրատարակչությունը լույս է ընծայել Պրլսյանի ինքնակենսագրական երկերի, էսսեների եւ բանաստեղծությունների ամբողջական վերահրատարակությունը («Սեմեր», «Չարվածը», «Նեան», «Պասկեր», «Անունը լեզվիսակ», «Երկու», «Զայկական ֆուտուրիզմ», «Կրակե Երջան», «Մանրաներ» եւ այլն): Ֆրանսերեն լույս են տեսել հետեւյալ երկերը՝ Seuil (2010), Les Arméniens (1994), Cinquante ans de littérature arménienne en France (2001):

France-Arme nie, octobre 2015
Ֆրանս. քարգւ. Պ. Բ.

Տեսանելից՝ անսեսանելի

Իտալացի ժամանակակից նկարիչ Մարինո Լեչիի (Marino Lecchi) արվեստի հանդեպ հետաքրքրությունը առավել սրվեց հեղինակի այն կարծիքից, թե իր նկարչությունը դժվարամարս է, բարդ եւ հասանելի չէ անհիմն՝ նկարի ունենալով գեղագիտական այն կոնցեպցիան, որն ընկած է այս արվեստի հիմքում: Փորձեցի հասկանալ այն՝ մի ֆանի ժամ արունակ հետեւելով ֆեյսբուքյան իր էջում տեղադրված նկարչական արբերին:

Իրականության տեսանելի վիճակներից դուրս հայնվում է նկարչի ներքին տեսողականությունը՝ դասկերելու այն աղխարի, որը ծանաչել կարելի է միայն զգայորեն:

Իրականության, վիզուալ՝ արտաքին ձեւերի երկրաչափական գծանակալային դասկերների կոմբինացիան սեղափոխվում է միանգամայն այլ հարթություն՝ սեխնիկական միջոցների եւ գունային լայն սղեկերի համադրությամբ, որի ընթացքը նյութը դարձ կինակից հասցնում է գոյութեականության սուրբանցին՝ անվերջության գաղափարին:

Ձեւածավալային գոյությունները արժանազան ազդեցությամբ ենթարկվում են վերափոխումների՝ դրան հաղորդելով նոր ուրակ եւ ֆունկցիա: Արտաքին դարձ ընկալելի դասկերները վերածվում են հարատե արժան մեջ զգնվող սրտիկի մասնիկների, որով լցված է անսահմանելի տարածությունը, իմա՝ սիեզերական էներգիայի:

Այսպիսի տղավորություն-զգացողություն է թողնում իտալացի նկարիչ Մարինո Լեչի արբը՝ վերնագրված Indeterminismo Estetico: Արվեստագիտի գեղագիտական կողմնորոշումները ակնհայտորեն աղերսվում են գիտական, փիլիսոփայական որոշակի դրոյթների ուղեկցված հեղինակի նկարչական մտածողության գեղարվեստական արտահայտչաձեւերով եւ ոճական առանձնահատկություններով: Ֆորմաների հաճախակի կրկնությունները կարծես հաստատում են բնության ինքնարժան էվոլյուցիոն բնույթն ու փոխակերպումների օրինաչափությունը, ինչպես՝ գույնի եւ լույսի, նյութի եւ արագության փոխհարաբերություն - մեսանոֆոզը: Նկարչական դասիկ արտահայտչաձեւերի եւ ակտիվ գունամասնագործության հետաքրքրական համադրումը գաղափարը վերածում է գեղարվեստական փաստի:

Կյանքի՝ դասմառահեստանգային կաղի ձանաչողության եւ գոյաբանական «անորոշության», մարդու եւ հավերժության նրա ձգտումի, վերջավորի՝ նյութական սուրբանցի եւ անվերջավորի՝ սիեզերի միջեւ կաղի բացահայտմանն է հեղինակը ծառայեցում զե-

ղագիտական իր կոնցեպցիան, ինչն ի դեպ, նրա ստեղծագործական տարբեր փուլերին է բնորոշ (Espressionista Simbolico, Periodo Antropomorfo, Indeterminismo Estetico):

Բացառիկ վառ գունազգացողություն ունի նկարիչը, հարթության, կսավի միեւնույն մակերեսին գույները ծավալվում են այնպիսի փոխներթափանցումներով, լուսային այնպիսի գրավիչ ցերսավորումներով, որ հաճախ է գույնը իմաստի հիմնական կրողը դառնում:

Կարելի է ասել գեղարվեստական մտածողության արտահայտությունները, որոնք վերոնշյալ արբում առավել վերացարկված են, ինչպես առաջադրված գաղափարը՝ «գեղագիտական անորոշություն» է թելադրում, որոշակի փոփոխություններ կրելով, զարգացումներ են ունենում մեկ ընդհանուր գաղափարական դասում, ինչն աղախովում է ստեղծագործական տարբեր փուլերի արունակական ամբողջականությունը: Նախընթաց Երջանի աղխասաններում դրանք ներկայացվում են իբրեւ ֆիգուրաշիկ արտահայտչաձեւեր: Առավել անմիջական է անցումը կամ կաղը Espressionista Simbolico («Էսպրեսիոնիստական սիմվոլիկա») եւ Indeterminismo Estetico («Գեղագիտական անվերջություն») Երջանների միջեւ: Վերջինս, կարծես զարգացնելով հեղինակի նախորդ Երջանի որոնումներն ու մոտիվները՝ նյութականը տարալուծելով, ձեւը վերացարկելով՝ այն հասցնում է անվերջության կամ հավերժության գաղափարի:

Նկարչի ֆիգուրաշիկ կոմպոզիցիաներում, էսպրեսիոնիզմին բնորոշ՝ արտաքին աղխար-

ի սղափորությունները վերափոխվում, վերածվում են՝ ենթարկելով սեփական աղխարիի ներքին ձայներին՝ վերազգնավորվելով միանգամայն ուրույն զգացողությունների դասում, որ միմիայն հեղինակի անհատական փորձի եւ մտածողություն հետեւանք է: Իրականության ձեւերը վերածվում են էմոցիոնալ աղբյուրի, հոգու ողբգոմայի միջով անցնելով՝ վերափոխվում, զսվում են՝ վերազգնելու երեւոյթի, իրի, մարդկային գոյության բուն էությունը, սանալով ինքնարտահայտության ընդհանրացնող ձեւեր, ծավալներ ու սիմվոլներ: Այս առումով հետաքրքրական են մի արբ աղխասաններ, ինչպես՝ հայրենի Բերգամոյի դասկերումները՝ «Կյանքի դարը», «Մարդկային գոյություն», «Երկնի եւ երկրի միջեւ», «Այլ փոխհարաբերություններ», որտեղ ֆիգուրները, ձեւերը միջավայրի փոփոխության, նոր հարթության մեջ փոխակերպվում են զգացողական, տրանսցենսալ վիճակների՝ նկարչական հնարներով:

Առաջին Երջանի բնորոշ ներաղեցումների սիմվոլիկ վերափոխումները՝ գծի, վառ արտահայտված գունային ձեւագոյացումների, մոտեցնում են նկարչի գեղագիտական արժանազան անընդհանրապես եւ հարատեության գաղափարին. տարբեր իրականությունների, ժամանակների կաղերն ու երեւոյթների փոխակերպումները արժանազան մեջ ձուլվելով՝ հասնում են նախաստեղծ վիճակի՝ ներդաժնականության ու կասարելության ձգտումով:

Գոհար ԱճԵՄԵԱԿ

Սիրելի Գոհար, կ'ուզեմայի, շատ կ'ուզեմայի ահալասիկ այս նամակը հասնել քեզ, սակայն, առաջ, այլևս երբեք նամակ չիստ չիստ չիստ...

Կը յիշե՞ս արդեօք մեր առաջին հանդիպումը. սակայն, նախ ուզում եմ յիշեցնել, թե ինչպես յայնմաբերեցինք Գոհար Մարկոսեանին:

1999 թուականի մարտ ամսին եր, նամակ եմ ստանում Փարիզում այն ժամանակուայ «Յառաջ» օրաթերթի խմբագիր Արփի Թորոյեանից. «Սիրելի Գոհար, անցեալ կիրակի երեւանցի թատերադրի մը մէկ գործը դիտեցինք Բարեգործականի սրահը: Շատ յաջող եր ու հետաքրքիր. կը կոչուեր «Յուրաքանչեւ»:

Չայր առան իմ փնտրումները: Ինձ համար եւս անծանօթ եր հեղինակի անունը: Ի վերջոյ օգնութեան հասաւ թատերադրի Խաչատուր Աւագեանը: Յայնմի դարձաւ, որ Գոհար Մարկոսեանը Երեւանի Օդերայի յայնմի երգիչ Կարլոս Մարկոսեանի դուստրն է, իսկ մայրը բալետի դարուհի Կիրոս Թորոսեանն է:

Շնորհակալ եմ նուիրաբերած բոլոր գրերի համար: Պրոդուսներ ինձ էինք, ինչպէ՞ս էլի գտնել գտնէ «Պենելոպէ» հայերէն թարգմանուի: «Պենելոպէ»-ն հրատարակեց «Ձուեզար» ամսագիրը, այնուհետեւ եւ չմնացին Մոսկուայի հրատարակիչները: Արդէն թարգմանուել եր «Պենելոպէ»-ն գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով: Սակայն հայերէնի թարգմանել այդքան էլ հեշտ գործ չէր...

Տարիները հետեւեցին միմեանց: 2005թ. հոկտեմբերի 7-ից 12-ը ՀԳՄ համաժողով եր, հրաւիրուածների մէջ էիք նաեւ դու, սիրելի Գոհար: Այս անգամ եւս առիթը ունեցանք հանդիպելու միմեանց եւ ծայր առաւ հարցազրոյցը, որից ուզում եմ յիշեցնել քեզ որոշ հատուածներ:

«Պենելոպէ»-ն հայերէն թարգմանուի: «Պենելոպէ»-ն հրատարակեց «Ձուեզար» ամսագիրը, այնուհետեւ եւ չմնացին Մոսկուայի հրատարակիչները: Արդէն թարգմանուել եր «Պենելոպէ»-ն գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն եւ եւրոպական այլ լեզուներով: Սակայն հայերէնի թարգմանել այդքան էլ հեշտ գործ չէր... Տարիները հետեւեցին միմեանց: 2005թ. հոկտեմբերի 7-ից 12-ը ՀԳՄ համաժողով եր, հրաւիրուածների մէջ էիք նաեւ դու, սիրելի Գոհար: Այս անգամ եւս առիթը ունեցանք հանդիպելու միմեանց եւ ծայր առաւ հարցազրոյցը, որից ուզում եմ յիշեցնել քեզ որոշ հատուածներ:

- Ո՞ր սարիքից էք սկսել գրել, էստոնիա մեկնելուց առաջ տղազրուել էք: Ինչպէ՞ս էք համատեղել բժշկութիւնն ու գրականութիւնը:

- Գրել սկսել եմ դրոյրցական սարիքից, այնուհետեւ ուսանող ժամանակ: Պիտէ, բանաստեղծութիւն կարելի է գրել աւտոբուսում, տրոլէյուսում, գիշերը եր անուր եւ լինում: Ուզում եմ ասել՝ բանաստեղծութիւն գրելը շատ ժամանակ չի տալիս: Աւելի եմ որոյնքով բժիշկ, յօդուածներ եմ գրել մամուլի համար, գիտական թէզս եմ շարադրել: Բայց եր անցայ արձակի, գրելը բարդացաւ. շատ ժամանակ է տալիս արձակի համար: Պատճառով գրելը դեռ ոչինչ, բայց եր եկա վերադարձի ժամանակը՝ համատեղելը բարդացաւ:

Իսկ ինչ վերաբերում է բժշկութեանը, ապա կարող եմ ասել, որ այն անելի օգնել է, որովհետեւ գործ եւ ունենում ամենատարբեր մարդկանց հետ, միջադեպերի եւ ակամային լինում: Հիանալի բժշկի մասին յարգանքներ եմ բաներ, որ չէին լիարժեք անգամ իրենց հարազատներին, ծնողներին: Յարաբերուելով մարդկանց հետ, անելի եւ ճանաչում կեանքը: Կարծում եմ, որ դաստիարակչական չէ, որ շատ բժիշկներ գրել, ստեղծագործել են՝ Ռաբլեից սկսած: Բուլգակովը, օրինակ, բժշկական գործեր ունի, Չեխովը՝ իր հիաստանց յայտնուածներով, Ալփրոնովը եւ ուրիշներ: Կարող եմ ասել, որ բժշկութիւնն օգնում է գործը դառնալու:

- Ինձ հետաքրքիր է Ձեր առաջին վեպը՝ «Պենելոպէ»-ն, որը առանց դժուարութեան, առանց միջամտութեան տղազրուել է «Ձուեզար» ամսագրում. այն մէկ օրուայ յայտնութիւն է 1991-1993 թուականների Երեւանի թուառ վիճակի մասին, երբ փառաւոր լոյս չկար, ջուր չկար, խաթարուած եր փառաւոր բնականոն կեանքը: Թուում է այն գրել էք մէկ շաբաթով եւ ինչպիսի՞ հումորով:

- Երեւակայեցէք, որ մէկ շաբաթ չէր գրել վեպը. առաջին երեք գլուխներն աւարտել էի, երբ կոստեցի ձեռքս, կէս տարի գրիչ չէի կարողանում վերցնել եւ շարունակել աշխատանքս: Բաւական ընդմիջումից յետոյ կարողացայ շարունակել:

- «Պենելոպէ»-ն փաստօրէն գրել էք էստոնիայում. օգտագործել էք այդ սարիքների մասին գրուած օրագիր:

- Օրագիր չեմ ունեցել, բայց եր սկսուեց արցախեան շարժումը, ինձ համար նուազանք էի անում, գրառումներ կատարում: Վեպը գրելիս օգտագործել եմ այդ վաւերական գրառումները:

- Ձարմանալի է, որ Սանկտ-Պետերբուրգի «Ձուեզար» ամսագիրը հետաքրքրուած է տղազրուել Յայաստանում տեղի ունեցող իրադարձութիւնների մասին գեղարուեստական գործ, այն էլ վեպ:

- Երեւակայեցէք, առանց միջամտութեան, բաժնի վարիչը ընթերցելուց յետոյ շատ է հաւանել եւ անմիջապէս տեղ է տուել ամսագրում:

- Գիրքը ամբողջութեամբ հումոր է, ծաղր այդ օրերի միջադեպերի, մարդկանց ապրելակերտի, դժուար կացութիւնների մասին:

- Իմ բնատրութեանը յարիւր է հումորը, սակայն մարդիկ կային, որ ասում էին, որ գիրքը կարգալիս արատուել եմ: Նոյն հարցը տուեցին ինձ Գերմանիայի Միւնխէն փառաւոր. ասացին՝ թե հայոց գրականութիւնը մշտապէս սխալ է, ինչպէ՞ս է, որ Դու հումորով, հեզմելով էք ներկայացնում նման թուառ սարիքները: Պատասխանեցի, որ բնական է որքան սխալեցինք, առաւելեցինք:

ՆԱՍԱԿ՝ ԳՈՐԿՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻՆ

այժմ ազատ երկիր եմք, ազատ ժողովուրդ եմք, ժամանակն է լացը փոխարինել ժողովով, քննադատով, հեզմանով: «Պենելոպէ»-ի նախասիւրը փոխ է: Ծնողներս աղում եմ Երեւանում, եւ եւս այդ կեանքը աղում եմ: Երեւան էի գալիս 2-3 ամսով, վիզայի սահմանափակումներ չկային: Գամբիոնական հնարաւորութիւնները նուազել են, ուղիղ թռիչք չկայ էստոնիա-Յայաստան, գալիս եմ Մոսկուայով՝ վիզայի անհրաժեշտութիւն ու նաեւ անելու ծախս: Էստոնիայից Ֆրանսիա գնալու անելի հեշտ է, քան Ռուսաստան:

- «Պենելոպէ»-ն թարգմանուած է գերմաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, հոլանդերէն, էստոներէն, անհամբերութեամբ էինք ստատում հայերէնի թարգմանութեանը, յակարդու Ձեր հայրը՝ Կարլոս Մարկոսեանը: Ո՞նք քարծրաձայնում եմ ի՞նչ կարիք կայ հայերէն թարգմանել վեպը, երբ Յայաստանում բոլորն են կարողում ռուսերէն: Ո՞վ լեզու գիտի, թող կարդայ:

- Մոսկուայում ստեղծուած է յատուկ գործակալութիւն, որն զբաղւում է մասնաւորապէս փնտրելով եւ գտնելով ժամանակակից հետաքրքիր գրականութիւն եւ առաջարկելով հրատարակութիւններին. հեղինակը ոչ մի կարող չունի այդ գործի հետ: Ահա այդպէս «Պենելոպէ»-ն, այնուհետեւ «Յեղիմէ»-ն եւ «Կարիսիսիս» տղազրուել են Մոսկուայի հրատարակչութիւններում: Նման հարցերում բնական յայտն է:

- Հրատարակչների կողմից հրաւիրուել էք որեւէ երկիր:

- Հրաւիրուած էի Գերմանիա՝ Լայպցիգեան տոնաւաճառին: Ներկայացնում եր «Պենելոպէ»-ն: Շատ հետաքրքիր էր, ուշադիր էին գրի հանդէպ: Եւ բացաւրեցի, իմ ողջ գրականութիւնը հայերի եւ Յայաստանի մասին է: Ի՞նչ էք կարող եւ, սակայն ինձ յուզում է Յայաստանը, նրա անցեալն ու ներկան, նրա յետագայ ճակատագիրը:

«Պենելոպէ»-ն գրելուց հետոյ Ռոքսուսը մտաւորապէս այդ միտքը: Երբ գրում եւ դիտարկում եւս հետոյ մասին, իմնըստիմեան ծնում է յաջորդը: «Յեղիմէ»-ն գաղթել է մի ուրիշ երկիր, սակայն իմը չի մտածում այդ մասին: Պատճառը կայ. Պարիսը փախցրել է նրան, նա Տրոյեայում օտարների մէջ է, սակայն իմը չի մտածում այդ մասին: Մարդը, որը ընկել է օտարների մէջ, մտնում է անցկացնում որ օտարների մէջ է: Բայց քանի որ եւ գտնում էի օտար միջավայրում, ինձ մօտ այդ միտքը հասունացաւ եւ ծնուեց «Յեղիմէ»-ն:

Այն տղազրուեց 2000 թուականին: Թարգմանուեց նաեւ էստոներէն ու տղազրուեց:

- Իսկ ի՞նչ կասե՞ք «Կարիսիսիս» վեպի մասին:

- Սիրելիս, երբ այցի եկայ ծնողներս, տեսայ, որ Երեւանը փոխուել է, փոխուել են նաեւ մարդիկ, կանանց ու տղամարդկանց յարաբերութիւնները: Հասկացայ, որ ընթացող տարիները, աշխատանքները անելի շատ դարձել են կանայք: Աւելի անհարմարեցրել կրճատուեց:

Այն տղազրուեց 2000 թուականին: Թարգմանուեց նաեւ էստոներէն ու տղազրուեց:

- Իսկ ի՞նչ կասե՞ք «Կարիսիսիս» վեպի մասին:

- Սիրելիս, երբ այցի եկայ ծնողներս, տեսայ, որ Երեւանը փոխուել է, փոխուել են նաեւ մարդիկ, կանանց ու տղամարդկանց յարաբերութիւնները: Հասկացայ, որ ընթացող տարիները, աշխատանքները անելի շատ դարձել են կանայք: Աւելի անհարմարեցրել կրճատուեց:

լուց յետոյ շատ տղամարդիկ մեկնեցին երկրից աշխատանք գտնելու համար: Փաստօրէն կանայք են իրենց ուսերին կրում ողջ ծանրութիւնը: Եւ այսպէս ստացուեց վերնագիրը՝ «Կարիսիսիս», այսինքն կին արձանափոխներ:

Շարունակեմ խօսու. վերջացնում եմ նոր վեպս, որը փաստօրէն «Պենելոպէ»-ի շարունակութիւնն է: Հայերը արտերկրում: Դժուարանում էի կարող ստեղծել առաջին եւ երկրորդ գրերի միջոց, բայց երբ հրաւիրուեցի Փարիզ՝ Տր-Միւնաստանների ընթացիկում էի, հասկացայ, որ շարունակութիւնը տարատու է. «Պենելոպէ» ճանապարհ է ընկնում: Ուղարկելու եմ «Ձուեզար» ամսագրին:

-Վերջում ի՞նչ կ ուզեմայիք անելացնել:

-Կ ուզեմայիք, որ հայ ժողովուրդը կարդայ իմ գրականութիւնը, ոչ միայն «Պենելոպէ»-ն, այլեւ իմ միւս գործերը, որովհետեւ ամբողջ իմ գրականութիւնը հայ ժողովրդի մասին է, նրա կեանքն է:

Միակ ցանկութիւնս «Պենելոպէ»-ի հայերէն թարգմանութիւնն է:

-Գոհար, սիրելիս, ակամայից յիշեցի մեծանուն հայ գրող Շահան Շահնուրի խօսքերը. «Ամէն հայ սփիւռքի մէջ, դարձեալ անհիշելի իր հետ Յայոց յայտնութիւնը»: Դու այս ամէնը զգացել եւս ապրելով օտար երկրում: Ակամայից էլ յիշեցի քո խօսքերը. «Մեր ազգային բնորոշ գծերից է միմեանց օգնելու, սասար կանգնելու ԲԱՅԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ»:

Արարացի է ֆրանսիացի հրատարակիչ Պելֆոնը, որ գրի կողմի վրայ գործը ծանօթացնող հետեւեալ տղերն է գրել. «Ռոքսուսեանի յաւերժական միտքս յանդուգն մէկ փոխադրումը ներկային, ուր կը գտնուէր արդիական Պենելոպէ-ն, որ զարմանալի խառնուրդ մըն է յանդգնութեան ու իմաստութեան»:

Սիրելի Գոհար Մարկոսեան, «Պենելոպէ»-ն հայերէն տեսնելը երազանք մնաց: Չմայած ձեր բացակայութեան, մի քանի տարի շարունակ յայտնութիւնը չէր հրատարակուել ՅԳՄ հրատարակչութեանը՝ վեպը թարգմանելու եւ հրատարակելու մասին: Ձայն բարբառոյ յանապաշտի...

Այնուհետեւ դիմել եմ Արա Արախանեանի երեւանեան գրասենեակին, գրաւոր եմ ներկայացրել Մոսկուայի միտքս Յայոց Յայոց Պորոսեանին, սակայն եւ ոչ մի յայտնութիւն: Ի վերջոյ ստորագրուեց իմ վեպը Յայաստանի վարչապետ Տիգրան Մարգարեանին (յաւատարմութիւն լինելով, որ լաւագոյն ընթերցասէր է եւ իմն է անձամբ հրաւիրել Գոհար Մարկոսեանին Տալլինից Երեւան «Պենելոպէ» վեպի շնորհանդէսին՝ դեռեւս Կենտրոնական բանկի նախագահ եղած ժամանակ):

Մակագրուած դիմումը հասնում է Մոսկուայի միտքս Յայոց Յայոց մամուլի բաժնի, հեղինակին տեղեակ տալով, որ նման դիմում ստացուած է, առանց դրական յայտնութիւնի. ուրիշ ոչինչ: Անի, ժամանակն իր արդիւրդը դուրս է աւարտել...

Գոհար Մարկոսեան-Կասպեր ջան, թոյլ տու վերջին անգամ այդպէս անուանել քեզ, իմ սիրելի, հաղորդական, դարձեալ բարեկամ, երկնի ճամփաներով յայտնութիւն երկնականարում, երկնի ճամփաներով էլ անհետացար:

Վերջացնելով նամակս, ուզում եմ հրաժեշտ ասել քո խօսքերի սիրած հայերէնի անփոխարինելի մի բառով՝ ԿԱՐՕՏՈՎ